

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Cestovní ruch

RELIGIÓZNÍ CESTOVNÍ RUCH V OLOMOUCKÉ
ARCIDIECÉZI

Bakalářská práce

Autor práce: Eva Krejzlová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Alfred Krogmann, Ph.D.

Jihlava 2024

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Eva Krejzlová**

Studijní program: Cestovní ruch

Obor: Cestovní ruch

Garant studijního programu: Ing. Ivica Linderová, PhD.

Název práce: **Religiózní cestovní ruch v Olomoucké arcidiecézi**

Vedoucí práce: doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD.

Cíl práce: Cílem práce je posoudit dopad religiózního cestovního ruchu na území a jeho obyvatele na příkladu vybraných poutních míst (Velehrad a Sv. Kopeček).

Abstrakt

KREJZLOVÁ, Eva: Religiózní cestovní ruch v Olomoucké arcidiecézi. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: doc. RNDr. Alfred Krogmann, Ph.D.. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2024. 65 stran.

Cílem bakalářské práce je posoudit dopad religiózního cestovního ruchu ve vybraných územích - Svatý Kopeček a Velehrad. Teoretická část vymezuje základní pojmy jako poutnictví a religiózní cestovní ruch. Jsou zde uvedena nejznámější poutní místa, forma propagace religiózního cestovního ruchu a v neposlední řadě i dopady cestovního ruchu na destinace. V praktické části je popsána Olomoucká arcidiecéze a její poutní místa. Následně jsou zde uvedeny výsledky dotazníkového šetření, které vykreslují postoj místních obyvatel k religióznímu cestovnímu ruchu.

Klíčová slova

Religiózní cestovní ruch; poutnictví; poutní místa; Olomoucká arcidiecéze; dopady

Abstract

KREJZLOVÁ, Eva: Religious Tourism in the Archdiocese of Olomouc. Bachelor thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of Travel and Tourism. Supervisor: doc. RNDr. Alfred Krogmann, Ph.D.. Grade of qualification: bachelor. Jihlava 2024 65 pages.

The aim of the bachelor thesis is to assess the impact of religious tourism in selected areas - Svatý Kopeček and Velehrad. The theoretical part defines basic terms, for example pilgrimage and religious tourism. The most famous places of pilgrimage, the form of promotion of religious tourism and most importantly the impacts of tourism on destinations. The practical part describes the Olomouc Archdiocese and its pilgrimage sites. Subsequently, the results of a the questionnaire survey are presented, which portray the attitude of the local population towards religious tourism.

Keywords

Religious tourism; pilgrimage; pilgrimage sites; Olomouc Archdiocese; impacts

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle Směrnice pro vedení, vypracování a zveřejňování závěrečných prací na VŠPJ, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do její skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 16. dubna 2024

.....

Podpis studenta/ky

Poděkování

Za odborné vedení práce, inspirativní podněty a milý přístup děkuji svému vedoucímu práce, panu docentu A. Krogmannovi. Poděkování patří všem respondentů z Velehradu a Svatého Kopečku, kteří si udělali čas na vyplnění mého dotazníku. V neposlední řadě děkuji svým přátelům a rodině za podporu nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého studia.

Obsah

Seznam obrázků.....	7
Seznam zkratk.....	8
Úvod	9
1 Teoretická část	10
1.1 Poutnictví	10
1.2 Religiózní cestovní ruch	20
1.3 Dopady religiózního cestovního ruchu	25
2 Praktická část	29
2.1 Olomoucká arcidiecéze	29
2.2 Poutnická místa v Olomoucké arcidiecézi	30
2.3 Vnímání vybraných poutnických míst rezidenty	42
2.4 Diskuse	48
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Přílohy.....	59

Seznam obrázků

Obr. 1: Vyřezávaný betlém v Třešti	24
Obr. 2: Mapa poutních míst	30
Obr. 3: Poutní místo Velehrad	32
Obr. 4: Poutní místo Svatý Kopeček	33
Obr. 5: Respondenti dle pohlaví 1	43
Obr. 6: Věk respondentů 1	43
Obr. 7: Vnímání ekonomického přínosu 1	44
Obr. 8: Respondenti dle pohlaví 2	46
Obr. 9: Věk respondentů 2	46
Obr. 10: Vnímání ekonomického přínosu 2	47

Seznam zkratek

ŘKF	Římskokatolická farnost
RCR	Religiózní cestovní ruch
UZ	Ubytovací zařízení
SZ	Stravovací zařízení
SUPŠ	Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská
FTA	Faith travel association

Úvod

Bakalářská práce se zabývá tématem religiózního cestovního ruchu v Olomoucké arcidiecézi a vlivem religiózního cestovního ruchu na místní obyvatele. Hlavní cílem práce je posoudit dopady na rezidenty ve vybraných poutních místech, Svatý Kopeček a Velehrad, a zjistit jejich pohled na religiózní cestovní ruch.

Olomoucká arcidiecéze se rozléhá ve východní části České republiky a svojí historií sahá až do období Velké Moravy, kdy na toto území přišli slovanští věrozvěstové. Olomoucká arcidiecéze je proslavená zejména díky poutním místům, která lákají poutníky nejen z České republiky ale i z celé Evropy. Nachází se zde 17 poutních míst, z nichž 3 jsou hlavního významu, a to konkrétně Svatý Hostýn, Svatý Kopeček a Velehrad.

Téma této práce jsem si vybrala z toho důvodu, že je mi religiózní cestovní ruch velice blízký a sama se pravidelně poutí účastním. Obcí, ve které žiji, prochází procesí na Velehrad s Otcem Jenem Peňázem a každoročně se zde na své pouti zastavují ke krátkému odpočinku a načerpání sil. Navštěvování religiózních památek mám v oblibě, díky zpracování této bakalářské práce jsem se dozvěděla více informací o poutních místech Olomoucké arcidiecéze, jejich historii či o stylu v němž jsou kostely zbudovány a zdobeny. Moje práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zabývám zejména poutnictvím, kdy uvádím jeho historii, ovlivnění za dob komunismu a případnou motivaci poutníků k vydání se na pouť. Uvádím zde také příklady poutních tras, kdy řada z nich vede i přes Českou republiku, např. Svatojakubská cesta nebo Cyrilometodějská cesta. Zmiňuji zde rozvoj religiózního cestovního ruchu a snahu propagovat tuto formu turismu v českých městech. Poutnictví se však netýká pouze křesťanství, ale má své zastoupení i v jiných vírách. V práci jsou uvedené důležité památky islámského náboženství a zmínka o jejich významné pouti Hadždž. V neposlední řadě zde uvádím dopady religiózního cestovního ruchu na ekonomickou, ekologickou i sociální sféru.

Praktická část je zaměřená na metodu výzkumu a sběru dat, následné analýze a vyhodnocení ze získaných dotazníků. Dále je zde uvedený popis a stručná historie Olomoucké arcidiecéze. V této části je popsáno všech 17 památek Olomoucké arcidiecéze a ve stručnosti uvedena jejich historie. Poslední část bakalářské práce se věnuje diskusi, kde zhodnocuji výsledky dotazníkového šetření a uvádím svůj pohled na danou problematiku.

1 Teoretická část

V teoretické části se zabývám pojmy poutnictví a RCR. Zkoumám jejich historii a uvádím příklady náboženských památek a poutních tras, které jsou hojně využívány i v dnešní době. Zmiňuji se zde i o dopadech RCR na různé odvětví.

1.1 Poutnictví

Poutnictví je jednou z hlavních aktivit v religiózní turistice. Lidé, kteří se vydají na pouť (hledají duchovní zážitek) se označují jako poutníci. Na pouť mohou vyjít jak věřící lidé, tak i nevěřící, kteří se mohou na chvíli zklidnit a v tichosti rozjímat. Poutní cesty se vyznačují zejména dlouhou vzdáleností a mohou trvat i několik týdnů. Poutní cesta dovede poutníka k sakrální památce dané víry, kde se mohou konat náboženské obřady nebo na místa, která jsou spojená se zázrakem či zjevením nějakého světce. (Putování za kořeny, c2023)

Touha vydat se na cestu či dosáhnout stanoveného cíle patří k základním lidským potřebám. V pravěku lidé putovali za potravou a postupně se do tohoto putování vklínili i náboženský prvek. Zemědělci začali přiřazovat různé bohy k daným plodinám, a tak se postupně vyvíjelo polyteistické náboženství. Egyptský panovník byl pokládán za potomka bohů a na místo, kde byl pohřben se scházeli lidé k uctění jeho památky. Pastevci naopak od zemědělců vykazovali známky monoteistického náboženství, kdy na místech kde byli, zanechali kamenné bloky, kterými uctívali předky. (Jandač, 2020)

Norbert Ohler (2002) uvádí, že slovo poutník pochází z latinského slova peregrinus – výraz pro cizince, který žije mimo oblast, kde má občanská práva.

Poutnictví je spjato s existencí lidí a vyznačuje se nejen fyzickou cestou, ale zejména duchovním zklidněním. Poutnictví se propisuje do každodenního života i umělecké sféry, najdeme mnoho knih o hledání duchovních hodnot či ztvárnění putování na plátně, např. přijetí poutníka od V. G. Perova. (Dyas, c2024)

V Ottově slovníku naučném je termín pouť definován takto: „Pouť jest vůbec cesta neboli putování, obzvláště pak putování k nějakému místu posvátnému nebo památnému za zbožným účelem. Odedávna, zvláště za středověku, bývaly podnikány pouti ze všech zemí křesťanských do Svaté země a do Říma, a ještě za našich dob jest mnoho míst poutnických, kam putují věřící ku hrobům, ostatkům neb obrazům (domněle zázračným) svatých a světic. Muhamedáni konají veliké pouti do Mekky ke hrobu prorokovu, Indové k posvátnému Gangu.“ (Otto, 1903)

Poutě podnikají jak jednotlivci, tak celé skupiny poutníků. Pokud se vydá poutník na cestu sám, tak má dostatek klidu vnímat své vlastní potřeby a prostor, aby si urovnal své myšlenky a vztah s Bohem. Klid, který jedinec zažije na pouti je velice uklidňující stav mysli, při kterém se získá jiný pohled na tíživé situace a na pouti si můžeme vyjasnit tíživá rozhodnutí. I když se poutník vydá na cestu sám, tak je velice pravděpodobné, že po cestě potká další poutníky, s kterými prohodí pár slov či s nimi může část pouti absolvovat. Pokud se poutník zapojí do společenství, tak zde obvykle probíhají modlitby či zpěvy křesťanských písní, ale je zde i prostor na osobní sdílení a běžnou komunikaci.

1.1.1 Historie poutnictví

O poutích se dozvídáme už v Bibli, a to konkrétně v Lukáš 2:41: „Jeho rodiče chodívali každý rok slavit Velikonoce do Jeruzaléma.“, ale najdeme zde i další odkazy na putování národů. Všechna náboženství jsou alespoň částečně spojená s poutí. Záznamy o poutích máme i z doby před naším letopočtem, kdy lidé z řecké civilizace putovali do Delf, kam nesli dary pro své bohy. (Hrušková, 2006)

Poutnictví je spojeno s křesťanskými náboženstvími, kde věřící putují z úcty ke svatým za jejich ostatky či místem zázraku. Oproti tomu v protestantských církvích poutě nejsou tak populární, jelikož zde nenajdeme takovou vazbu na svaté jako v katolické církvi. Velký přesah do poutí najdeme i v islámské kultuře, nesou specifické označení Hadždž. Vyzdvihují především náboženské stavby – mešity. Mezi nejnavštěvovanější místa židovského náboženství patří Jeruzalém, který je chápán jako středisko víry. Putování si našlo své místo i v islámském náboženství, kde nejznámější je pouť do Mekky, rodiště proroka Mohameda. Navštívení Mekky je povinnost každého muslimského muže. Hinduistické putování je spjato s návštěvou přírodních úkazů – prameny řek. V hinduistickém náboženství najdeme boha Púšanova, který je pověřen ochranou poutníků. Putuje se po místech spojených s Siddhárthy Gautamy, Buddhou, zakladatelem tohoto náboženství. (Balounová, 2023) V křesťanských vírách není pouť brána jako hlavní faktor, oproti islámské víře, kde je pouť povinností. Putování po náboženských místech je tedy chápáno jako specifická forma přiblížení k Bohu a prohloubení své víry. V dnešní době se pouť chápe jako duchovní obnova, kdy poutník vejde do posvátného prostoru a odprostí se od obyčejného světa. (Jackowski, 1998)

Mezi nejstarší dokument zaznamenávající pouť patří Putování Egerie, jež pochází ze 4. století. Jedná se o neúplný rukopis, který popisuje cestu Palestinou, Egyptem, Sinají a východním Jordánem. Tento deník našel roku 1884 J. F. Gamurrini a nechal ho přepsat. V deníku poutnice navštívila místa jako Jobův hrob, Jordán – křtil zde Jan Křtitel a navštívila i Tarsus, místo, kde se narodil sv. Pavel. (Novák, 2010)

Ve středověku putovali lidé zejména po místech spojených se životem apoštolů, mučedníků a svatých. Pouť byla vnímána jako úkon kajcnosti za spáchané hříchy. V této době si mohli pouť dovolit spíše lidé vysoce postavení, kteří na to měli prostředky. Bylo zvykem, že se z pouti dovezla relikvie, které se následně vystavovala. Karel IV. dokonce zavedl svátek „Ukazování ostatků“, kdy se lidé mohli přijít podívat do Prahy na Novoměstské náměstí na ostatky svatých (Hledíková, 2010). Poutníci ve středověku putovali pěšky, na koni, oslu nebo někteří dokonce i plavili po moři. Tehdejší doba nebyla poutníkům moc nakloněná a pokud poutník cestoval pěšky, často se stávalo, že byl přepaden. V případě, že se poutník ubytoval v hostinci, mohlo mu být podáváno i zkažené maso či ředěné víno. Ani hygienické podmínky nebyly dobré, rychle se šířily nakažlivé nemoci, zejména mor a syfilis. Příjemnější podmínky našli poutníci v kláštorech, kde byli vřele vítáni. Lidé dostávali tzv. přímluvné listy, které jim zajišťovaly přespání, jídlo či pití zdarma. Tyto přímluvné listy poutníkovi vystavoval duchovní správce místa odkud poutník pocházel (Ohler, 2002). Ve středověku lidé z dnešního Česka putovali především k patronům knížectví, a to do Tetína, místa zavraždění sv. Ludmily, do Staré Boleslavy po stopách sv. Václava a bylo zde i mnoho mariánských poutních míst a také poutě za slovanskými věrozvěsty na Velehrad. Prvním českým poutníkem do Svaté země byl údajně kanovník Osel, který cestu podnikl roku 1092. Karel IV. zavedl poutě do Cách, což je nejstarší poutní místo střední Evropy.

Putování do zahraničí bylo ovšem nákladné, a proto se budovaly lorety, kaple napodobující obydlí Panny Marie, které postupně začaly tvořit regionální poutní místa. (Vítková, 2015)

Barokní doba byla úzce spjatá s konáním poutí, dalo by se říci, že se stala běžnou součástí života. Poutní místa byla připravená na poutní procesí a disponovala na svoji dobu dostatečným zázemím pro poutníky. V této době se také zvýšil počet sakrálních staveb, ke kterým se dalo putovat. Poutě začaly být více organizované a místy se objevovaly i náznaky harmonogramu, kdy si lidé připravili vlastní obřad na poutním místě. Ovšem s nástupem osvícenství začaly poutě opět upadat a svůj podíl na tom měl v Čechách Josef II., který vydal dekrety, kterými omezoval náboženství. Zakázal umístování votivních darů, což byly dary, které se darovaly Bohu – mohlo se jednat o obraz, šperk či sošku. Začaly se pořádat anti-poutní kampaně a uzavíraly se kláštery. Obnova poutí začala až v polovině 19. století, kdy se na poutní místa vydávaly až desítky tisíc lidí, kteří putovali v procesí klidně i několik týdnů. Poutě již začaly mít podobu jakou mají na mnoha místech dodnes. Pouť začala mší svatou a přijetím nových poutníků. Po cestě se modlil růženec či zpívaly písně. Poutní procesní neslo vlajku a později se do poutí zapojuje i veřejná doprava a poutníci mohou používat k přepravě autobusy, které je dopraví do vzdálenějších poutních míst. (Kučera, 2012)

V České republice rozvoj poutnictví ovlivnila komunistická historie, která u nás trvala přes 40 let. Tento časový úsek ovlivnil jak konání poutí, tak život věřících obyvatel, kteří svoji víru museli často skrývat. Komunisté omezovali křesťanské aktivity a kontrolovali, kde se konala jaká bohoslužba. Chtěli minimalizovat spojení s hlavou církve, tedy Vatikánem, a nově jmenovaní biskupové byli zatýkáni a vězněni. Byla zakázána jakákoli církevní setkání, rušily se církevní školy a náboženská literatura byla cenzurovaná. V 50. letech se rušily mužské řeholní řády a ženské řády prošly silným omezením a měly přesně identifikováno, co mohou v klášteře dělat. Komunismus poznamenal také uzavírání manželství, protože byl velký apel, aby lidé uzavřeli sňatek na úřadě a až potom mohli uzavřít sňatek i v kostele před Bohem. Avšak komunistická strana vyvíjela nátlak, aby se obřady v kostele nekonaly. Všechny majetek, co měla církev, byl znárodněn a farář nesměl provést změnu či pořádat náboženské akce ve svém působišti, pokud mu k tomu nebyl udělen souhlas. (Balík a Hanuš, 2007)

Z vyprávění Otce Bohumila Poláčka, výpomocného duchovního v děkanátu Velké Meziříčí, jsem se dozvěděla, že lidé se velice báli konat jakékoli náboženské poutě, zejména ze začátku komunistické éry. Když chtěli lidé vyjet na poutní místo, tak uvedli ve většině případů falešný důvod akce. Na autobus, kterým cestovali, dali cedulku, že cestují na výstavu chovné zvěře, avšak pravý důvod bylo navštívení poutního místa v Žarošicích. Avšak větší akce, kde poutníci používali autobus se konaly spíše zřídka, právě kvůli strachu z možných postihů od komunistů. Pravděpodobnější byla varianta, že se shodla menší skupina poutníků a jeli auty do poutního místa v řádných rozestupech, aby nepoutali moc pozornosti. Ovšem pokud dané poutníky chytli, tak je čekala peněžitá pokuta a následně byly pod drobnohledem policie. Pokud v této době někdo chtěl být pokřtěn nebo mít svatbu v kostele, tak k tomu potřeboval povolení. V případě, že jim povolení nebylo uděleno docházelo k utajovaným svatbám či křtům. V některých případech museli lidé kvůli křtu jet i mimo své bydliště, kde se křtilo v utajení. Těžký život v tomto období našich dějin prožili zejména faráři, kteří byli neustále kontrolováni a pokud se vyjadřovali proti-režimově tak jim bylo uděleno 25 let natvrdo ve vězení. V případě, že šlo o jiný přestupek, mohli faráři sebrat státní souhlas, díky kterému byl oprávněn sloužit bohoslužby. Když farář přišel o státní souhlas, tak se konaly bohoslužby potají v domácnostech věřících.

V komunistické době se však objevily svátky, které byly prestižní událostí pro věřící z celého světa a na ty se chtěla zajet podívat řada poutníků. Poutí se v 70. letech účastní stovky tisíc věřících, protože roku 1963 se slavilo 1 100 výročí příchodu slovanských věrozvěstů. Ve stejném období se však komunistická strana snažila co nejvíce odlákat věřící od návštěvy poutě na Velehradě a vypouštěla mezi obyvatele informace, že v kostele se rozbil rozhlas a nepodaří se jej zprovoznit, čímž chtěli docílit menší návštěvnosti. Ze zrušených klášterů se udělaly víceúčelové objekty, kde se nacházelo informační centrum, cukrárny, muzea a byly zde i ubytovací zařízení. Duchovní oporou v tomto čase byl bezpochyby papež Jan Pavel II., který vydal roku 1985 čtvrtou encykliku *Slavorum apostoli* neboli *Slovanští apoštolové*, ve které poukazuje na evangelizační dílo sv. Cyrila a Metoděje. Ovšem komunistická strana reagovala tak, že přisuzovala činům sv. Cyrila a Metoděje pouze kulturně-politický význam, nikoli křesťanskou symboliku. Toto jejich prohlášení kriticky zhodnotil kardinál Tomášek, který na pouti na Velehradě vystoupil proti tomuto tvrzení a zúčastněným přečetl na místě dopis od papeže. Toho Tomášek pozval do Československa na výroční slavnost 1 100 let od úmrtí sv. Metoděje, aniž by se předem domluvil s vládou. Papež Jan Pavel II. byl této nabídce nakloněn, avšak komunisté příjezd papeže razantně odmítali, protože viděli, jakou vlnu euforie vyvolala návštěva papeže v Polsku a mobilizovala věřící, kteří založili protikomunistické hnutí. Poutní slavnost spojenou s výročním úmrtím sv. Metoděje prezentovala komunistická strana jako mírovou slavnost, avšak ani snaha o změnu názvu akce neodradila stovky tisíc věřících, kteří si přišli připomenout odkaz sv. Metoděje i přes odrazovací taktiky režimu. Akci se snažili mít komunisté plně pod kontrolou, a proto nesměli být pozváni katoličtí představitelé okolních států, výjimku dostal Agostino Casaroli, jakožto papežský delegát. Jednalo se, i přes veškeré snahy komunistů, o jednu z největších protikomunistických akcí a projevil se tu také bod zlomu mezi církví a komunisty. Po pádu komunistické strany, přesněji v roce 1990, se na Velehrad vydal papež Jan Pavel II., který ve své homilii uvádí, že se na Velehradě nachází „nárožní kámen evropské jednoty“. (Šebek, 2024)

1.1.2 Motivace poutníků

Smyslem poutnictví je chvála Boha a prosba o pomoc či objevení životního směru. Poutě lidem pomáhaly vyjít ze svého každodenního stereotypu a objevit nové končiny. Na cestách se potkávali lidé různých kultur a vzájemně si mohli po cestě sdílet své trable, ale také se obohatit o zkušenosti toho druhého. (Ohler, 2002)

Poutníci, kteří se vydají na cestu se zřikají luxusu dnešní doby a putují převážně s krosnou, někteří mají speciální oblečení a spí buď v ubytovnách u poutních cest, v přírodě nebo někteří si najdou ubytování v centru, kam dojdou. (Coleman, c2024)

Motivace poutníků představuje individuální pohnutku, ať už za náboženským účelem nebo poznáním nového prostředí. Motivace dnešního poutníka je rozhodně odlišná od motivace poutníka v době středověku. Hlavní podstata o uzdravení těla a najetí duševní pohody však zůstává dodnes. Velkým pohonem pro uskutečnění poutě dnes může být touha po dobrodružství z neznáma a poznávání nových lidí. Dnes si lidé na pouti mohou odpočinout od každodenního shonu a osvobodit se od stereotypu, který žijí. Na pouti má člověk prostor o věcech přemýšlet jinak a může na ní učinit různá rozhodnutí či najít cestu k sobě samému. Pro katolické poutníky je částečným motivátorem víra v Boha, kdy se vydávají na pouť po místech spjatých se životem světců. Pro některé je pouť již tradice a pomáhá jim překonávat těžké životní situace, kdy se

mohou o své trápení podělit s ostatními poutníky, v případě organizované poutě. Na pouti lidé často zažívají pocity pozitivní energie a mívají dobrou náladu a cítí se odpočatí. Poutníci obvykle nesou votivní dary, které položí na posvátné místo jako výraz úcty. (Kumr, 2017)

Pouť je typická prováděním určitých rituálů. Pouť už sama o sobě vybízí k rozjímání, kde máme hledat cestu jak k sobě, tak k Bohu. Vede nás také ke skromnosti, pokoře a zejména trpělivosti, kterou je potřeba mít při absolvování dlouhé cesty, kde se zcela jistě projeví únava či nějaká větší krize, ale důležité je vydržet a pokračovat na cestě dál. Můžeme se zde také naučit být více ochotní, při pomoci jiným poutníkům, které potkáme na cestě či se začneme radovat z malých věcí, které po cestě potkáme. (Putování za kořeny, c2023)

1.1.3 Významné křesťanské poutní trasy

Jak již bylo zmíněno, poutnictví je blízke několika vírám. Pro křesťanské poutníky jsou významné poutě především do Jeruzaléma, Říma či Santiago de Compostela.

Ne nadarmo se říká, že „všechny cesty vedou do Říma“. Poutníci, kteří se sem chtějí vydat si mohou zvolit ze tří variant cesty a to z:

- Via Francigena
 - Jedná se o nejstarší poutní trasu, jejíž cesta nás dovede až k hrobu apoštola Petra. Český překlad této cesty je „cesta Franků“ a vychází se z anglického města Canterbury, přes Francii, Švýcarsko a Itálii. Cesta je dlouhá přes 3 000 kilometrů, ale poutníci mohou začít svoji cestu kdekoliv, kde jim bude vydán poutní pas, do kterého se sbírají razítka a poutníci získají slevy na ubytování či stravu po cestě. Místa, kde se tento pas vydává je možné dohledat na oficiálních stránkách trasy pod kolonkou distribuční místa. Poutní pas je pak i krásná památka na cestu. Symbolem této trasy je poutník, který je buď v červeno-bílém poli či má žlutý podklad. (Via Francigena, c2024)
- Cyrilo-Metodějská trasa
 - Tato stezka odkazuje na slovanské kořeny a propojuje spoustu menších poutních tras do velkých náboženských center, ze kterých se dá následně dojít až do Říma. Najdeme zde trasy, které jsou až 5 000 kilometrů dlouhé a poutníci se na cestu mohou vydat i z Velehradu. Na trase poutníci najdou modré značení, ve kterém jsou nakresleni dva panáčky. (Peterka, c2021)
- Trasa sv. Františka
 - Jedná se o nejmladší trasu, kterou lze dojít do Říma a je také nejkratší, severní trasa má pouhých 200 kilometrů. Pokud poutník doputuje do cíle s vyplněným poutním pasem může získat osvědčení o pouti, tzv. Testimonium. Poutní cesta je zde označena františkánským Tau, které je na modro-žluté destičce. (La via di Francesco, c2024)

Mezi nejznámější trasy patří bezpochyby Svatojakubská cesta do Santiaga de Compostela. Jedná se o pouť k ostatkům sv. Jakuba, kdy první zdokumentovaná pouť se uskutečnila už roku 951. Tuto cestu symbolizuje hřebenatka, kterou nosí každý poutník na svém batohu. Mušli najdeme také na směrovkách, které poutníky přivádí do Santiaga. O této cestě bylo napsáno již mnoho knih, jak o průběhu cesty, tak se o ní autoři zmiňují i v románech, např. Paulo Coelho v knize Mágův deník. (Historie, c2024)

1.1.4 Vybraná poutní místa ve světě

Poutní místo lze charakterizovat jako místo, které je spojeno s tradicí konání poutí na místo, kde se stal nějaký zázrak či zjevení. Na poutních místech najdeme různé kostely či svatyně a pravidelně se zde konají bohoslužby, na které putují věřící i ze vzdálených zemí.

Nejdůležitějším poutním místem je bezpochyby Jeruzalém, který je kolébkou třem celosvětovým náboženstvím – judaismu, křesťanství a islámu. Většina věřících, praktikujících uvedené víry, by ráda navštívila Jeruzalém a podívala se do působiště Ježíše Krista. Jeruzalém nalezneme mezi Mrtvým a Středozemním mořem. Jedná se o pozoruhodné město jak z náboženského, tak z kulturního pohledu. Název města vznikl nejspíše spojením slov Jebús – jebusejci dříve území obývali a Šálem – tak bylo město pojmenováno v knize Genesis. Jeruzalému se také říká „město pokoje“. Na město je pěkný výhled z Olivové hory, kde najdeme Getsemanskou zahradu, ve které se Ježíš před ukřižování modlil k Bohu. (Aktuálně.cz, 2014)

V Jeruzalémě můžeme vidět Chrámovou horu, kde chtěl Abrahám obětovat svého syna Izáka Bohu a na téže hoře král Šalamoun nechal uložit Schránu smlouvy, čili Desatero Božích přikázání. Na Jeruzalémě se podepsaly všechny tři náboženství a každé zde má svoji hlavní památku. Pro Židy je nejdůležitější Zeď nářku, což jsou pozůstatky bývalého chrámu. Muslimové zde navštíví zejména Skalní dóm, který je na Chrámové hoře, jehož dominantní prvek je zlatá kopule a v blízkosti je mešita, odkud údajně prorok Mohamed vstoupil do nebe. Pro křesťany je nejdůležitějším prvkem Golgota a Chrám Božího hromu, kde byl uložen Ježíš Kristus a následně vzkříšen z mrtvých. (Sehnalová, 2008)

Jeruzalém je v křesťanské víře brán jako místo, kde žil, zemřel a byl vzkříšen Ježíš Kristus. Zde také začali jeho učedníci hlásat Boží slovo. Soužití více církví na jedno místě je poněkud komplikované, ale není nemožné. Docházelo zde ke sporům o svatá místa, a tak roku 1852 turecká vláda rozdělila posvátná místa mezi církve – právo na sloužení bohoslužeb na Golgotě mají jak arménští, tak latinští kněží. (Hrašová, c)

Další významná poutní místa pro křesťany jsou například:

Fatima

Portugalské město ležící jihovýchodně od města Leiria, které ročně navštíví milióny poutníků. Fatima je spojována především se zjevením Panny Marie třem pasáčkům. Všechna zjevení proběhla roku 1917 a předvojem k těmto zjevením byl příchod anděla, který pasáčky naučil modlitbě. K prvnímu zjevení došlo v květnu, kdy Marie pasáčkům řekla, aby na toto místo chodili pět měsíců po sobě vždy ve stejný čas. Také je vybídla k modlitbě růžence za ukončení války a nastolení míru. Při dalších zjeveních jim následně ukázala peklo a vysvětlila jim, že je potřeba, aby k Neposkvrněnému Srdci měli lidé větší úctu. Marie jim postupně sdělovala prorocká tajemství a když je pasáčky předávali dospělým, tak jim zpočátku nikdo nevěřil. Pasáčky však dále chodili na smluvené schůzky a Marie jim přislíbila, že při posledním zjevení všem ukáže znamení, aby uvěřili. 13. října 1917 se za deštivého počasí vydalo 70 000 přihlížejících s pasáčky do údolí, kde se jim zjevovala Marie. Po chvíli Lúcia, jedna z pasáček, řekla, že Marie přichází a najednou přestalo pršet, objevilo se slunce a všichni přihlížející byli najednou sušší. Do slunce se mohli všichni přítomní dívat, protože mělo matnou barvu. Po chvíli se slunce vychýlilo ze své běžné dráhy a začalo sestupovat k zemi, následně se opět vrátilo. Tento zázrak viděli lidé i z nedalekých vesnic a uvěřili pasáčkům jejich proroctví. Rok po skončení války umřeli dva pasáčky, kterým se

Marie zjevovala, na španělskou chřipku a Lúcia začala žít v klášteře, kde se jí v soukromí Marie ještě několikrát zjevila a apelovala na své prosby z dřívějších zjevení. O vyplnění tajemství se přesvědčuje i papež Jan Pavel II., na kterého je 13. května 1981, tedy v den výročí zjevení Marie ve Fatimě, konán atentát. V nemocnici mu předčítají fatimská tajemství sepsané od Lúcie, kde se ve třetím tajemství mluví o „svatém otci v bílém rouchu“ a papež si uvědomí, že i toto bylo předvídáno. Jako akt chvály dá jednu kulku, která ho zasáhla, do koruny sochy Fatimské Panny Marie. Splní přání Panny Marie a roku 1984 jí je zasvěceno Rusko, které dle Lúcie chystalo znovu útok na celou Evropu. (Redakce Prima ZOOM, 2023)

Poutníci se zde scházejí v údolí Cova da Iria, kde se nachází kaple na místě, kde se zjevovala Maria a kus od údolí je vybudovaná bazilika v neoklasicistním stylu. V této bazilice jsou pohřbení pasáči, kterým se Marie zjevila a ti dva pasáči, kteří zemřeli na španělskou chřipku prohlásil Jan Pavel II roku 2000 za blahoslavené. Poutníci z Čech mohou využít přímou leteckou dopravu do Fatimy nebo se mohou vydat na pěší pouť a využít trasu Svatojakubské cesty do Fatimy.

Lurdy

Jedním z vyhledávaných míst, kde se staly zázraky jsou Lurdy, které najdeme v Pyrenejském podhůří. Ročně Lurdy navštíví až 7 milionů poutníků, z nichž nejsou všichni věřící. Místo se dostalo do podvědomí roku 1858, kdy se Bernadettě zjevila Panna Maria u Massabiellské jeskyně. Zjevení proběhlo hned několikrát a při devátém zjevení Maria pobídla Bernadettu, ať se napije z pramene. Žádný pramen tam však nebyl, Bernadetta si ho musela vyhrabat. Pramen se postupně zvětšovat a postupně se na místo za Bernadetou chodili dívat další lidé. Při dvanáctém zjevení Panny Marie došlo k uzdravení Catherine, která si omyla svoji ochrnutou ruku v prameni a byla uzdravena. Okolo jeskyně jsou bazény s touto vodou a každoročně do nej chodí mnoho turistů, ať už zdraví nebo nemocní. Hojně se zde rozrůstá materiálně-technická základna a lidé si zde mohou užít i aktivní turistiku. (Girgelová, 2010)

Řím

Řím je znám nejen jako hlavní město Itálie, ale i jako sídlo papeže. Najdeme zde řadu historických památek jak světských, tak sakrálních. S Římem jsou spjati zejména sv. Petr a sv. Pavel, apoštolové Ježíše Krista, kteří šli po zmrtvýchvstání hlásat novou víru. Velký krok pro učinění Říma centem katolické víry udělal Konstantin, který vydal „Milánský verdikt“, jež ustanovoval křesťanství jako právoplatné náboženství. Kroky většiny křesťanů zamíří k bazilice sv. Petra, která nese svoji podobu už od 15. století, kdy ji navrhl D. Bramentet. Bazilika stojí na místě, kde byl ukřižován sv. Petr a jeho ostatky jsou uloženy v bazilice. V bazilice byli v minulosti korunováni králové, mezi nimi byl i Karel IV. a vydávaly se odkud různé vyhlášky pro křesťanský svět. Každoročně odsud papež vysílá poselství do světa, zvané Urbi et orbi. Mezi další významné památky, které jsou hojně navštěvované patří Lateránská bazilika či Svaté schody, které jsou naproti bazilice. Někteří věřící po těchto schodech stoupají v kleče a modlí se. Věří se totiž, že jsou to schody, po nichž vycházel Ježíš Kristu od Piláta Pontského. Dalším zajímavým místem jsou katakomby, kde jsou pozůstatky pronásledovaných křesťanů. Dle odhadu zde našlo místo posledního odpočinku až půl milionu lidí. (Římská, 2017)

Mariazell

Je rakouské město ležící severně od Grazu, které je také opřeno legendami, díky nimž se k městu uchylují miliony poutníků. Jedna z nich vypovídá o názvu města a praví, že vyslaný mnich Magnus, který měl rozvíjet duchovní život v „budoucím“ Mariazell si s sebou odnesl sošku Marie z lipového dřeva. Po cestě měl však v cestě skálu, a tak se mnich začal modlit k Panně Marii a skála se rozestoupila a on mohl projít. Jakmile došel na místo, kde měl zůstat, tak nechal zbudovat malou kapli a umístil u ní sošku Panny Marie a místu se začalo říkat „Maria v cele“ z čehož se postupně vyvinul název Mariazell. (Církev.cz, 2004)

Mariazell se řadí k nejznámějším a nejnavštěvovanějším poutním místům zasvěcených Panně Marii v Evropě. Ročně z Česka do Mariazell míří tisíce poutníků jak pěšky, tak na kole. Duchovní program pro pěší se skládá zejména z modlitby růžence a ranních chval. Po cestě se zpívají náboženské písně, česká skupina poutníků v čele s Otcem Peňázem používá zpěvník z Vranovského Fatymu, kde jsou specifické písně na pouť do Mariazell se zněním: „Pojďte všichni s námi, vemte svoje známý. Pojďte všichni s námi, k Mariazell jdeme“. Poutní procesí jde trasu před Vranov nad Dyjí – Mold – Langenlois – Tünnitz – Mariazell. Na poutníky v Mariazell čeká vybavený areál, kde mohou využít sociální zařízení a jídelnu (Peňáz, Dohnalová; 2013). Pokud se poutníci rozhodnou pro cyklistickou pouť je na jejich rozhodnutí, kudy trasu povedou. Na cyklo-pouť se roku 2004 vydala i skupina z mého bydliště a jeli společně s Otcem Pacnerem do Mariazell na hlavní pouť. Této poutě se zúčastnilo 15 cyklistů a po cestě byli ubytováni na farách či v kláštorech. Vše domlouvali osobně, někdy i za pochodu, a byli vždy vřele přijati.

Soška Panny Marie, přezdívaná Velká matka Rakouska, je hlavním symbolem pro poutníky a najdeme ji v bazilice. Každoročně ji oblékají do ručně šitých šatů a soška je umístěná ve středu hlavního oltáře, kde se na ni dívají dva archandělé. Sošku bez šatů mohou poutníci vidět poutě 8. září, tedy na svátek Narození Panny Marie a 21. prosince, kdy se slaví den založení města. (Kalibánová, 2019)

Čenstochová

Severozápadně od Krakova najdeme město Čenstochová, které se řadí mezi významné poutní památky Polska. Město je slavné především díky obrazu Černé Madony a klášteru Jasna Góra. Obraz Černé Madony pochází patrně z 15. století a váže se k němu legenda, že když město obléhali husité, tak chtěli ukrást i tento obraz. Avšak koně, jež táhli spřežení s nakradenými věcmi se nechtěli hnout. Rozčilený husita ťal 2x mečem do obrazu a když ho chtěl probodnout i po třetí, tak začal mít veliké bolesti a umřel. Obraz tedy zůstal v jasnohorském klášteře a je symbolem nezávislosti Polska. Klášter se zázračně ubránil od obléhání švédských vojsk, čímž se zvýšila víra v to, že obraz je posvátný. (Vodička, 2001). Staly se zde i zázraky uzdravení, které však nejsou zcela zdokumentované a objasněné. Faktem ale zůstává, že před obraz v klášterním chrámu lidé nosí děkovné dopisy za vyléčení či zde nechávají vyrobené části těla, které jim Marie uzdravila. (Kupková, 2023)

Bazilika sv. Kříže a Narození Panny Marie je postavená v barokním stylu a v klášteře v Rytířském sále jsou vyobrazeny dějiny kláštera. V blízkosti je zhotovené muzeum, ve kterém jsou uschována umělecká díla a cenné dary, které byly do Čenstochové darovány. Kolem kláštera je vybudována křížová cesta a v blízkosti stojí Kaple paměti národa (Vodička, 2001). Pěší poutě do

Čenstochové jsou tradiční akcí i pro český národ, který sem putuje ze Svatého Kopečku či Českého Těšína.

Levoča

Slovenské poutní místo, které se nachází západně od Prešova s dominantní bazilikou Navštívení Panny Marie láká poutníky na pěší pouť začátkem července. Místo není spojeno s uskutečněním zázraku, ale místní nechali na kopci vybudovat kapli jako dík za záchranu před vpádem Tatarů ve 13. století. Od této události každoročně ke kapli putovala děkovaná procesí. Roku 1470 byla kaple přestavěna na kostel, který se později zboural a M. Engelbert nechal roku 1766 postavit nový kostel, který se postupně zvětšoval a přestavoval. Roku 1984 dostal kostel titul „menší baziliky“. (Schlitzová, 2017)

Bazilika se nachází z centra města 2,7 km severně a trasa vede po Svatojakubské cestě. Po cestě ke kostelu poutníci potkají křížovou cestu a několik výklenkových kaplí. Na Mariánské hoře najdou baziliku, u které stojí socha sv. Jana Nepomuckého a v blízkosti je i několik přístřešků, kde si mohou poutníci odpočinout. Návštěvníci se mohou přiblížit i autem, protože u baziliky je zhotovené parkoviště, u kterého se nachází i sociální zařízení. U baziliky jsou dvě kaple, blíže u baziliky je kaple Uložení roucha Přesvaté Bohorodičky a kousek dál se nachází kaple Panny Marie. (Schlitzová, 2017)

Další celosvětově uznávané náboženství je judaismus. Podobně jako v křesťanství je zde jeden Bůh. Judaismus je spojen s tradicemi, zejména s obřizkou či Bar Micva. Judaistické náboženství uznává Starý Zákon a jejich hlavní modlitební prostor je v synagogách, o které se starají rabíni. Mezi judaistická poutní místa patří:

Tiberias

Izraelské město, které je na břehu Galilejského jezera, kde jsou pochováni židovští učenci. Najdeme zde mnohé spojitosti s Ježíšem Kristem, který v blízkosti města učinil zázraky. Město se stalo centrem židovské kultury po vyhnání židů z Jeruzaléma roku 135. Hlavním prvkem města je synagoga a hrob rabína Maimonida. Tiberias se stal oblíbenou destinací i pro turisty, díky výhodné poloze města. V současné době zde najdeme mnoho letovisek a mezi světské atraktivity patří Gai Beach Water Park. Pozoruhodností města je také kostel sv. Petra, který založili křesťané a loď kostela má tvar lodi, protože sv. Petr byl původně rybář. (JAP, c2024)

Jeruzalém – Jad Vašem

Část židovských dějin je spojená s utlačováním židů a jejich umisťováním do koncentračních táborů. Tento časový úsek připomíná v Jeruzalémě památník na počest obětí holocaustu, který je umístěn ve 45 hektarovém areálu. V areálu jsou muzea, sochy či výstavy, které vyobrazují události či osobnosti z těchto dob. Dále je zde vysázená alej s pamětními deskami osob, které pomáhaly židům s útekem či zde najdeme vzdělávací centra. Jedním z nejpůsobivějších míst v areálu je Památník dětí, který je osvětlen pouze svíčkami. V neposlední řadě je možné si zde přečíst knihy s židovskou tematikou. (Yad Vashem, c2024)

Mezi nejmladší světová náboženství se řadí Islám, kde je důležitou osobou prorok Mohamed. Hlavní knihy v islámském náboženství popisují Mohamedův život a každý muslim uznává pět základních sloupů víry jimiž je: víra v Alláha, modlitba pětkrát denně, půst, dobročinnost a pouť do Mekky. Pouť je tedy v islámském náboženství brána jako povinnost. Islám ovšem striktně nevyžaduje účast na pouti ode všech. Pokud na pouť někdo nemá prostředky nebo mu cestu neumožňuje zdravotní stav tak jít nemusí nebo za sebe může vyslat náhradníka, který pouť ujde za něj (Čerba, 2004). Významné poutní místa muslimské víry:

Mekka – Kaaba

Mekka je známá především díky pouti, kterou sem každoročně pořádají až dva miliony lidí. Pouť je spojena se šesti denním rituálem, kdy si lidé musejí před začátkem pouti oholit vousy, ostříhat nehty a obléct si ihrám, což je bílé roucho. Ve městě stojí Kaaba, což je mešita, která stojí na místě narození proroka Mohameda a je do ní zasazen i černý kámen. Ten byl podle legendy bílý, ale kvůli hříchům lidí zčernal a stal se tak zajímavým i pro odborníky, kteří zkoumali jeho barvu. Rituály, které se při Hadždu neboli pouti do Mekky, provádějí jsou: obcházení Kaaby protisměru hodinových ručiček, modlitba na Arafátu, obětování zvířete a akt kamenování Satana (Aktuálně.cz, 2015). Organizátoři poutě začali používat moderní technologie, aby zabránili nemilým událostem, které doprovázeli pouť v předešlých letech – při kamenování Satana bývali i stovky lidí ušlapáni. Proto se zavedli elektronické náramky, které ukazují pohyby věřících u objektů a je možné jejich počty mírně regulovat. (Štěpánek, 2023)

Medína – Pahorek lučištníků

Město v Saudské Arábii, které je 250 kilometrů východně od Rudého moře. Město je spojeno s prorokem Mohamedem, který zde vedl několik bitev a vystavěli mu zde mešitu. Pahorek lučištníků, který se nachází u hory Uhud, je spojen s bitvou, při níž lučištníci neuposlechli Mohamedův příkaz a vyšli ze svých úkrytů dříve než měli. Kvůli tomu přišlo mnoho muslimů o život a prorok Mohamed byl zraněn. Muslimové si zde připomínají zejména tuto historickou událost, kdy je u hory postaven oplocený hřbitov pro padlé muslimy. Mají tuto událost v paměti zejména díky tomu, že ji vnímají jako názornou ukázkou toho, co se stane, pokud nejsou uposlechnuty prorokovy rozkazy. V Medíně se nachází Mohamedův hrob. (Nejedlý, 2023)

Mezi polyteistická náboženství spadá hinduismus, kde se věří ve více bohů. Hinduisté věří, že každá duše žije vícekrát a vždy se převtělí do těla, které si zaslouží podle svého minulého života. Hinduistické náboženství má své významné rituály, které se konají na posvátných místech. (Čerba, 2004)

Řeka Ganga

Jedná se o nejdelší řeku Indie a hinduisté věří, že její voda je léčivá. Díky této řece mají na severu dostatek vody, protože do řeky stéká voda z tajícího ledovce Gangoti z Himalájí. Mnoho lidí se chodí do Gangy vykoupat, jedná se o hinduistický rituál, kdy se věří, že voda z Gangy smyje všechny hříchy a uzdraví z nemocí. Léčivá uzdravení byla vědecky ověřena a zjistilo se, že v Ganze jsou bakteriofágy, které léčí člověka na podobné bázi jako antibiotika, ale mnohem účinněji. Na březích řeky Gangy probíhají tradiční oslavy a ve Váránasí přichází ke Ganze i umírající lidé.

Pro hinduisty je totiž štěstí, pokud zemřou u Ganzy, protože je brzy odnese domů. Hinduističtí vůdci jsou běžně zpopelněni a následně se jejich prach vhodí do řeky. (Carr Gomm, 2009)

Hora Kailáš

Jedná se o posvátnou horu v Tiberu, která dosahuje výšky 6 638 metrů a přezdívá se jí „Sněžný klenot“. Tato hora je spjata nejen s hinduistickým náboženstvím, ale i s buddhismem či džinismem. Hinduisté tuto horu vnímají jako příbytek Šivy, což je bůh, který má za úkol ničit vesmír. Poutníci zde chodí hlavně v kruzích, kdy pouť začíná kolem jezera Manasarovar. Jakmile poutníci obejdou jezero, obejdou celou horu, někteří poutníci horu obcházejí vícekrát za sebou. Horu obcházejí po směru hodinových ručiček a většině poutníků trvá obejití hory dva až tři dny. (Carr Gomm, 2009)

Další polyteistické náboženství je buddhismus. Zakladatel tohoto náboženství je Siddhártha Gautama neboli Budha. Principem tohoto vyznání je, že vše závisí na našem vnitřním já a důležité je starat se o sám o sebe, abych žil morálně dobrý život. Neklade se důraz na vztah s bohy, ale vyznávají se čtyři vznešené pravdy (Čerba, 2004). Významná buddhistická místa:

Bódh Gája

Bódh Gája se nachází na severovýchodě Indie a jedná se o místo, kde se Siddhártha Gautama stal Buddhou, když meditoval pod památným stromem a byl osvícen. Tedy dosáhl stavu jasné mysli a milosti. Tento strom již na místě nestojí, nicméně událost připomíná pamětní deska. Nedaleko se nachází chrám Mahabódhi, ve kterém je socha Buddhy. Toto místo je bráno jako počátek budhistického náboženství a i když není přesně známý letopočet této události, uvádí se rok 531 př. n. l... S osudem Siddhárata Gautama je spjat i Kušinagar, kde dle dochovaných pramenů Buddha zemřel. (Carr Gomm, 2009)

Angkor – Angkor Vat

Na severozápadě Kambodži se nachází město Angkor, které je propojené jak s buddhismem, který zde převládá, tak i s hinduismem, který se podílel na tom, jak chrám vypadá v dnešní době. Angkorských chrám slouží jako buddhistická svatyně, a i když řadu let nebyl udržován, tak se neodlučitelně propojil s přírodou. V chrámu jsou místa, kde prorůstají kořeny stromů do zdí či zde fíkovníky rostou po sochách. Chrám s přilehlým areálem má rozlohu 93 hektarů a na první pohled poutníky zaujme pět hlavních věží, které údajně symbolizují vrcholy posvátné hory Méru, což je v hinduistické víře místo, kde sídlí bohové. (Carr Gomm, 2009)

1.2 Religiózní cestovní ruch

Není přesně definováno, zda se pojmem religiózní cestovní ruch (dále RCR) dají obsáhnout všechna náboženství či je tento pojem specifický jen pro jeden typ náboženství. Je zajímavé, jaký pohled na RCR má veřejnost, neboť ani ona není v tomto názoru jednotná. Ve výzkumu, který byl prováděn ve východní části kraje Vysočina, v Jihomoravském kraji a ve Zlínském kraji respondenti dostali otázku, co si představují pod pojmem RCR a nadpoloviční většina uvedla, že jde o turismus, který může provádět věřící i nevěřící člověk. Oproti tomu třetina respondentů tento výraz spojuje především s pěšími poutěmi, prováděné výhradně věřícími lidmi. RCR

můžeme tedy chápat jako turismus, kdy se cestuje jak z náboženských účelů (poutě), tak za účelem kulturně-vzdělávacím, prováděným lidmi bez náboženského vyznání, kteří chodí obdivovat zejména architekturu kostelů. (Hron, 2017)

RCR lze tedy chápat jako návštěvu náboženských památek ať už jej provádějí lidé, kteří nejsou věřící či lidé, kteří víru praktikují. Ovšem RCR, který má náboženský motiv můžeme dle Vukonice (1996) dělit na:

- a) pouť,
- b) shromáždění k příležitosti náboženských svátků;
- c) návštěvu náboženského místa v rámci širší turistické soustavy.

Dle Vukonice (1996) lze rozlišit i typy návštěvníků, kteří se zúčastní RCR na:

- a) poutníky, pro které má místo zvláštní význam;
- b) poutníky, pro které místo nemá zvláštní náboženský význam;
- c) náboženské turisty;
- d) sekulární turisty;
- e) účastníky náboženských událostí a festivalů.

Podle R. Blackwellové (2007) se také rozlišuje vzorec chování na jednotlivých poutnických místech. Pokud místo navštíví věřící poutník, tak dodržuje určité standardy, které jsou mu vlastní, jako je pokleknutí v kostele či krátká modlitba. Oproti tomu turista, který chce navštívit poutnické místo z kulturně-poznávacích důvodů tyto aktivity nevykonává.

Obecně lze říci, že RCR patří mezi nejstarší formy cestovního ruchu a jeho trh vyvíjí rostoucí tendence. Co se týče správy náboženských objektů, tak ty jsou většinou ve vlastnictví náboženskými organizacemi, což občas může působit problémy při koordinaci využívání místa pro věřící, tedy na konání bohoslužeb, a pro turisty, kteří si objekt chtějí pouze prohlédnout. Tento aspekt se řeší především v muslimském náboženství, protože zde jsou striktně oddělená místa pro návštěvníky a pro muslimy, kteří mají přístup po celé mešitě. Také je otázka, co vše návštěvníci berou jako zážitek z RCR. Pokud se půjdou návštěvníci podívat do kostela či mešity a budou vyžadovat i přítomnost věřících, kteří se zde modlí či se půjdou podívat na konání bohoslužby, tak mohou být návštěvníci negativně vnímáni rezidenty. (Wiltshier, 2019)

Cestování s náboženskými úmysly je neodmyslitelně spjata s našimi kulturami a historicky patří k nejstarším formám cestování vůbec. Ovšem nejprve se cestovalo pouze za náboženskou slavností, jako příklad nám může posloužit cestovní ve starověku do Egypta, kam přicházelo až na 700 tisíc poutníků. Komerencializace poutní nastala až se stavěním ubytování pro turisty, tedy kolem roku 1500 př. n. l. a s ubytováním se začal pomalu rozvíjet i prodej suvenýrů. Když se podíváme krátce do historie Řecka, kde se uctívaly různé kulty bohů, spojené především se sportovními akcemi. Jedny z nejpopulárnějších her se konaly na hoře Olympii a hoře Nemea, při těchto hrách se dodržovalo válečné příměří ve všech válkách, a tak bylo možné relativně bezpečně doputovat na slavnosti. Důležitou složkou byli také poutníci, kteří cestovali z touhy po uzdravení, tito lidé byli z různých skupin, patřili mezi ně chudí, vzdělaní i bohatí. RCR zažil svůj první velký rozmach na konci římské éry, kdy začaly vznikat psané turistické průvodce. Svůj podíl na tom mělo rozhodnutí vladaře Konstantina, který uzákonil možnost vyznávat svobodně křesťanskou víru roku 313. Díky tomuto činu se začaly pořádat cesty do Svaté země, které poutníci i zaznamenávali do svých poutních deníků a vznikaly tak různé propojené stezky. Ovšem

až do 12. století nebyl jasně stanovený termín, který by ujednotil cestování po náboženských slavnostech a místech. První jasně daný termín, který značil návštěvu svatých míst byl „peregrinatio“ a poutník byl označován jako „homo viator“, přičemž via značí latinsky cestu. Pojem turismus, jak jej známe dnes, se v literatuře objevuje až koncem 18. století. Lidé se začali označovat za turisty vždy, když cestovali za zábavou či ze zvědavosti po nových věcech. Od druhé poloviny 20. století je pojem turista upřesněn a jsou v něm zahrnuti i lidé, kteří cestují z náboženských účelů. Nabízí se otázka, zda je každá pouť součástí formy turistiky či nikoli. Na tuto otázku není jednoznačná odpověď, protože dělí badatele na dvě skupiny. Jedna skupina by poutě označovala za posvátné cesty a nespojovala s turistikou a ta druhá tvrdí, že poutě byly nejnázem dosažitelnou turistikou pro chudé vrstvy společnosti. V tomto měřítku musíme také pominout islámské poutě. Zaměříme se pouze na křesťanské poutě, které jsou založené na dobrovolnosti. Křesťanská poutní místa jsou často propojená s turistickými centry – do Mariazel mohou přicestovat jak poutníci, tak milovníci horské turistiky. Prolínání náboženských a světských účelů nám stanovuje možné dělení důvodů zapojení do RCR, dělení dle Jackowského (1998):

- náboženské důvody,
- nábožensko-kognitivní důvody,
- kognitivní či rekreační důvody.

K zemím, kde je RCR propojen pouze s náboženskými důvody se řadí Latinská Amerika a také pější poutě konané v Polsku, kdy je hlavní náplní poutě modlitba a rozjímání. Nábožensko-kognitivní důvody se projevují zejména u západních zemí Evropy. I když odpověď na otázku, zda je pouť vždy součástí turistiky není jasná. Jsou zde určité faktory, které jsou specifické pro RCR. RCR je prováděn dobrovolně a neplyne z touhy změnit místo pobytu; každá cesta je jiná díky svému motivu – jinou cestu podnikne nemocný člověk a jinou zvolí ten, kdo hledá odpověď na složitou životní otázku. Neopomínejme také fakt, že RCR vybízí k další formě cestování, zejména kulturního CR, kdy je možné u posvátných míst navštívit turistická centra. (Jackowski, 1998)

RCR má své zastoupení na trhu s cestovními agenturami, kdy si lidé mohou například u CA Awertour objednat zájezd na poutní místa s programem. Na trhu CK najdeme Faith travel association, která sdružuje různé destinace. Dle jejich odhadů se na trhu s náboženskými památkami vyskytuje až 330 milionů turistů ročně. V této statistice jsou zahrnuti jak poutě, tak konference či misie. FTA má svůj zpravodaj ve kterém si mohou lidé přečíst o nových způsobech cestování, jsou zde články o duchovním růstu či přibližují činnosti cestovních agentur a jejich poutní zájezdy. (NTA, c2024)

Na trhu byla roku 2006 uvedena Světová asociace náboženské turistiky, WRTA, jejíž zakladatel byl Kevin J. Wright. Členy asociace byli CK, CA, organizátoři lodních plaveb, náboženské organizace či obchodní asociace. Hlavním cílem asociace byla propagace RCR a sbírali data o RCR. Roku 2010 byl obrat RCR dle WRTA 18 miliard USD. Asociace uskutečnila tři mezinárodní veletrhy, na kterých byli přítomni odborníci z více než 30 zemí. Asociace však roku 2011 vyhlásila bankrot a její činnost byla ukončena. (Vyhlásová, 2015)

RCR disponuje řadou specifických požadavků, protože v organizovaném RCR cestují především starší lidé, kdy se musí brát zřetel na jejich denní režim a fyzickou zdatnost. Organizátoři by měli zvládnout zkoordinovat požadavky z náboženské sféry, ale i kulturní zvyky v destinaci a společenské návyky. Dnes na trhu najdeme široký výběr z poutních cest či organizovaných

zájezdů po náboženských památkách. Atraktivní je, zejména pro mladé lidi, vydat se na cestu a pomoci v destinaci, kde byla ekologická katastrofa či do méně rozvinutých zemí, kde probíhají misijní akce (Veverková, 2009). Obvyklé je i ubytování v klášterech, které na to jsou v dnešní době již vybavené a tradiční jsou také křesťanské tábory, které vyhledává určitá skupina zákazníků, např. tábor Radost či JUMP.

1.2.1 Propagace religiózního cestovního ruchu

Propagace je důležitou součástí každé formy turismu. Bez propagace by místa nebyla tolik známá a atraktivní pro turisty. Z toho důvodu je potřeba propagovat i RCR. Celkovou nevýhodou je, že Česko je ateistickou zemí a důvody k návštěvě religiózních památek jsou spíše poznávací než náboženské (Stem, 2018). Český turista navštíví kostel ve většině případů díky architektuře nikoli z důvodu modlitby. Ovšem vznikají u nás projekty, které podněcují turisty, aby jejich návštěva kostela měla i náboženský přesah. Mezi takové projekty patří „Magni – Cesty s příběhem“ nebo „Evropské kulturní stezky svatých Cyrila a Metoděje“. Autorem prvního ze zmíněných projektů je Marek Toušek, který upozorňuje na bohatou křesťanskou a židovskou minulost naší země. Na stránkách Magni lze najít spoustu námětů k objevování náboženské historie, které jsou prezentovány hravou formou pro děti, které mohou najít různé spoty o historických osobnostech, které tvořily české dějiny. (Bečková, 2011)

Na českém trhu najdeme řadu webů či cestovních kanceláří, které přibližují religiózní památky. Mezi nejznámější můžeme zařadit portál „Církevní turistika“, na kterém najdeme zajímavá poutní místa i s jejich poutní tradicí a web nabízí seznam možných ubytování ve vybraných lokalitách. Cestovní kanceláře jsou propojené s nějakou náboženskou organizací, která jim do jisté míry pomáhá s tvorbou zájezdů pro klienty. Příkladem nám zde může být CK Aleše Kučery, který ve spolupráci s Karmelitánským nakladatelstvím a Katolickým týdeníkem, může propagovat své zájezdy a lépe zacílit na danou skupinu. Tato CK jako jedna z mála v Česku nabízí zájezdy či výlety i po České republice. Ostatní CK se zaměřují zejména na výjezdový CR do Izraele, Jordánska či Říma. V České republice se zatím neklade velký důraz na výzkum v této formě cestovního ruchu, avšak na Univerzitě Palackého v Olomouci se touto problematikou zabývali a zjistili, že 88 % respondentů si informace o místě najdou raději sami, než aby využili služby CK. Téměř polovina mladší generace by nebyla ochotná jet na poutní místo s organizovaným zájezdem, ale preferují individuální turistiku, na což by měly CK reagovat. V Česku najdeme velký potenciál k rozvoji RCR, ovšem aktuálně s ním neumíme vhodně zacházet a atraktivně nabídnout cílovým skupinám, a proto jsou důležitým faktorem menší akce, které přiblíží RCR do povědomí. (Jirásek a Štěrbová, 2023)

Pěkným příkladem takové akce jsou výstavy betlémů, které probíhají ve vánočním čase. Je řada míst, které nabízí výstavy ručně vyráběných betlémů a jsou těmito výstavami proslulé – mezi taková místa patří na Vysočině město Třešť, kde jsou betlémy umístěné celoročně. Vystavené jsou zde papírové či vyřezávané betlémy. Ve vánočním čase obecně roste zájem lidí o návštěvy kostela a často si do něj zajdou i nevěřící lidé, aby načerpaly klidnou atmosféru a řada kostelů zapojuje do svých vánočních programů koncerty, kterými lákají k návštěvě.



Obr. 1: Vyřezávaný betlém v Třešti

Zdroj: Kraj Vysočina, c2024

Ovšem i jednodenní akce, které vybízejí k návštěvním religiózních památek jsou u nás v oblíbě. Mezi nejznámější projekt patří „Noc kostelů“, do které se ročně zapojuje až 1700 kostelů po Česku. Je zde nachystán duchovní program nebo je možné si v kostele poslechnout koncert. Tuto akci využívá k návštěvě kostelů několik stovek tisíc návštěvníků (Kumr, 2017). V poslední době se těší velké oblíbě akce „Červená středa“, která upozorňuje na pronásledované věřící a klade důraz na toleranci společnosti k věřícím lidem. Akce je známá po celém světě a zapojení do ní je opravdu snadné, protože hlavním symbolem je nasvícený kostel, synagoga či jiná modlitební místa do červené barvy. Česko je do této aktivity zapojeno od roku 2018 a každý rok se počet účastníků akce zvedá. Tento den probíhá v nasvícených objektech krátká bohoslužba či modlitba za všechny pronásledované věřící. (Dvořák, 2021)

I přes menší segment zájemců o RCR mělo Česko snahu propagovat RCR. Roku 2005 dala agentura HelpTOUR impuls k projektu „Praha – destinace církevní turistiky“. Prahu zná většina turistů jako krásné historické město a cílem tohoto projektu bylo zvýšit povědomí o jiných zákoutích Prahy. Hlavní záměr byl především v koordinaci, aby se zvýšila kvalita služeb a přispívalo se k celoživotnímu vzdělávání návštěvníků. Měla být zvýšena informativnost o náboženských památkách Prahy a jejich historie. Dalším projektem k posílení RCR byla destinace Svatá Hora, kde najdeme kostel Nanebevzetí Panny Marie, který patří k nejslavnějším mariánským poutním místům v Česku, je řazen jako národní kulturní památka. Projekt byl zaměřen především na naučné bannery jak v češtině, tak angličtině. Na zlepšení kvality výkladu od průvodců a také se zaměřili na chybějící služby na Svaté Hoře, které by návštěvníkům pobyt zpříjemnily. Díky projektu se zmodernizovaly stránky Svaté Hory a přidaly se jazykové mutace. Průvodci mohli absolvovat kurz po církevních památkách a vydaly se nové tištěné publikace o Svaté Hoře a v neposlední řadě byl natočen dokument, který se promítá v klášteře. (Veverková, 2009)

1.3 Dopady religiózního cestovního ruchu

Dopady v cestovním ruchu jsou obecně hůře identifikovatelné, protože jsou nehmotného charakteru a projeví se až časem. Cestovní ruch působí na různá odvětví žádoucím i nežádoucím způsobem, proto je potřeba tyto efekty včas objevit a zkoumat v časové linii, aby se předešlo případné katastrofě. Cestovní ruch ovlivňuje ekonomické, ekologické i sociální prostředí.

1.3.1 Ekonomické dopady

Nejprve bych ráda zmínila obecné vlivy náboženství na ekonomický rozvoj. V knize od Maxe Webera, *Protestantská etika a duch kapitalismu*, se zmiňuje rozdíl v ekonomickém chování mezi katolíky a protestanty. Už jen fakt, že, protestanti volili při studiu spíše technické či průmyslové obory a katolíci humanitární či řemeslné obory mělo dle Webera již podnícený rozumový přesah. Jeho dílo rozvířilo velké debaty, zda je jeho tvrzení pravdivé či nikoli. Harvardský profesor D. Landes jej hodnotil pozitivně a souhlasil s tvrzením, že protestanti hráli hlavní roli v kapitalistické ekonomice. Následné vycházející práce jsou buď souhlasné s tvrzením Webera nebo jej rozporují. Autoři, kteří se zabývali vztahem náboženství a makroekonomické úrovně zdůrazňují především rozdíl v žití náboženské víry. Dospěli však k názoru, že pokud se jedná o katolíky, tak jsou v jádru šetriví a je pro ně důležité soukromé vlastnictví. Zmiňují fakt, že nejvíce odmítavý postoj k volné hospodářské soutěži mají lidé islámského a hinduistického náboženství. Jasná data o problematice křesťanství a ekonomiky nám chybí. Obecně lze ale říci, že církve zaměstnávají řadu lidí a jsou členy diskuzí o dalším fungování ekonomiky země. (Hamplová, 2018)

Nyní už k RCR, který přispívá svojí existencí k rozvoji v oblasti s náboženským potenciálem. Velká pozornost může směřovat zejména k náboženským obřadům, rituálům či stavbám, které lákají k návštěvě jak věřící turisty, tak nevěřící. Vzhledem k tomu, že RCR je jedním z nejstarších forem turismu, tak je jeho využívání k ekonomickému růstu poměrně logické. RCR není všude vázaný na přesný čas, ale výjimkou jsou poutní místa spojená se zázrakem zjevení, kam poutníci přicházejí zejména v přesný den zázraku. Také fakt, že se ve většině případů jedná o skupinový turismus zde hraje významnou roli. Turisté mohou v místě navštívit pouze náboženskou památku nebo mohou využít i blízká rekreační zařízení. Tedy neorientují se pouze na náboženský cíl, ale využijí i světské budovy. Díky svému velkému působení lze říci, že RCR tvoří dle odhadu 26 % celkového toku cestovního ruchu ve světě. RCR má zvláštní význam v ekonomice, a to zejména díky zaujetí velkého spektra turistů. Z poutního místa si lidé touží odnést lokální suvenýr, což podněcuje rozvoj řemeslné výroby v destinaci a přináší tím lokální bohatství. Mezi typické suvenýry z náboženských poutí patří růžence, kříže, náramky, hrníčky či lokální potraviny. S existencí náboženské památky a poutními akcemi roste poptávka po stravovacích a ubytovacích službách, což opět vede k zapojení místních či okolních firem na trhu. Z čehož nám vyplývají pozitivní dopady RCR, kdy vznikají nové pracovní pozice – jak v UZ, SZ či v menších stáncích, které se vyskytují u náboženské památky. Na místech často vzniká poptávka po komentovaných prohlídkách objektu či zde může vzniknout muzeum o historii památky. Výhodou je, že návštěvníci často využívají služby veřejné dopravy, čímž přispívají k rozvoji infrastruktury v destinaci. Je důležité naučit se hospodařit s přidělenou dotační podporou, kterou část provozovatelů religiózních památek nevyužívá dostatečně vhodným způsobem. Místním obyvatelům se mohou kvůli velké kumulaci návštěvníků zvýšit životní náklady a pocítí

zdražení služeb. V takovém případě je nutné s rezidenty komunikovat, vysvětlit jim ekonomický přínos z návštěvníků a v ideálním případě jim samotným vstup zvýhodnit. (Budovich, 2023)

V České republice, nejspíše i kvůli nižšímu počtu věřících obyvatel, se neklade důraz na výzkum v odvětví RCR a jeho ekonomických dopadech. Oproti tomu v sousedním Německu, konkrétně v Bavorsku, se těmito studiemi zabývají. Studie z roku 2018 srovnávala dvě poutní místa v Bavorsku. Vybrána byla obec Biberbach, která leží severně od obce Augburg a obec Wigratzbad, která leží severovýchodně od Bodamského jezera. (Hilpert, 2018)

Biberbach je malé poutní místo, kde se nachází kostel sv. Jakuba, sv. Vavřince a sv. Kříže, v němž je umístěn zázračný obraz známý jako „Drahý pán z Biberbachu“. Pro poutníky zde není zřízené pevné zázemí ani zde nenajdou obchod se suvenýry či ubytovny. Ovšem do kostela pravidelně chodí návštěvníci věřící, ale i nevěřící, které zajímá historická hodnota místa. Z průzkumu vyplynulo, že návštěvníci jedou do Biberbachu zejména kvůli prohlídce barokního kostela, a až za prohlídkou kostela se umístila modlitba. Poutnictví se umístilo až na poslední místě. Důležité zjištění bylo, že průměrný věk návštěvníků činí 66 let. Kvůli nevybudované základně pro turisty zde většina neutratí žádné peníze. Mimo poutě utratí 32 % návštěvníků obce peníze v gastronomii. Dle výzkumu bylo vypočítáno, že 100 respondentů utratí průměrně při návštěvě Biberbachu denně pouze 2,96 eur. Ročně toto místo navštíví přibližně 10 000 návštěvníků, z kterých má obec 23 976 eur čistého obrátu, avšak po odečtení všech záloh, které se musí vyplatit, reálně v obci zůstane 14 800 eur. Kvůli malému vytížení tohoto místa a nedostatečné základně pro cestovní ruch bylo odhadnuto, že je zde 0,52 pracovní pozice vytvořeno díky RCR. Oproti tomu v obci Wigratzbad, která se může pyšnit rozsáhlou nabídkou pro návštěvníky jako jsou kostely, poutní obchody, restaurace, hotel apod. je průměrný věk návštěvníků 58 let a přijíždějí do obce zejména kvůli účasti na bohoslužbě či aby se zde modlili. Až 78 % návštěvníků zůstane přes noc a díky tomu se liší chování jednodenních návštěvníků a návštěvníků, kteří v obci přenocují. Jednodenní návštěvníci utratí průměrně 20,06 eur na osobu, kdy nejvíce peněz utratí v gastronomii. Vícedenní návštěvníci utratí denně až 68 eur, kdy téměř polovinu ceny utratí za ubytování, následně za gastronomii a za nákupy utratí kolem 6,67 eur. Ročně toto místo navštíví 15 000 návštěvníků a dle matematických propočtů přináší místu čistý obrát 369 082 eur. Po odečtení všech záloh zůstane v obci 187 353 eur, za což obce vděčí právě rozvinuté základně cestovního ruchu. Cestovní ruch se zde podílí až na 6,6 pracovních místech. Z této studie vyplynulo, že obě místa prosperují z RCR. Biberbach, který má velice omezenou nabídku služeb je vnímán většinou návštěvníků jako krátká zastávka po cestě, prosperuje tedy v menší míře. Ovšem Wigratzbad, který má velkou základnu pro RCR a nabízí každoroční akce prosperuje z návštěvníků výrazně. (Hilpert, 2018)

Podobná studie probíhala i podél Svatojakubské cesty, zejména ve Španělsku a Portugalsku. Kde se podél cest nachází řada ubytovacích zařízení, restaurací, muzeí či kulturních center. Studie byla prováděná před koronavirovou pandemií a její druhá část se konala v průběhu pandemie. Studie upozorňuje především na to, že je důležité pochopit očekávání poutníků a zajistit jim adekvátní služby po celou dobu trasy a tím vylepšit zážitek z konání této poutě. Data z roku 2019 ukazují, že o poutní pas si zažádalo 347 578 poutníků, skutečné číslo návštěvníků bude však vyšší, protože ne všichni putují s poutním pasem. V období pandemie se zvýšil zájem o konání poutí, protože poutníci obvykle cestují izolovaně či v malé skupině a jedná se o venkovní aktivitu. Na tento fakt reagují i cestovní kanceláře, kdy přes 20 mezinárodních cestovních kanceláří nabízí balíčky se Svatojakubskou trasou. Cestovní kancelář z Portugalska nabízí hned několik variant,

jak absolvovat Svatojakubskou trasu a při této příležitosti zařazuje do balíčků i navštívení míst, které jsou od trasy kousek vzdálené, obvykle do 1 km od trasy. Velkým plusem je, že poutníci přispívají ke snížení výpadku sezónnosti, protože přicházejí po celý rok. Studie také prokázala, že pokud měl poutník dobré zkušenosti s ubytováním, tak se na místo rád vrací. Velkou výhodou je pevné zázemí pro poutníky podél tras, kde mohou vznikat nové malé podniky, čímž se může zvyšovat příjem do lokálního bohatství. (Oliveira a Silva, 2023)

1.3.2 Environmentální dopady

Životní prostředí patří k zásadním složkám cestovního ruchu, který na něj má jak pozitivní, tak negativní vlivy. Jako lidstvo jsme si vědomi některých nevratných změn, které se kvůli nám dějí, a proto současná doba vybízí k ekologičtějšímu způsobu života, a to se začíná odrážet i v cestovním ruchu. Ovšem podobně jako u ekonomických dopadů jsem nenašla tematicky zaměřené články ohledně environmentálních dopadů na poutní místa v České republice s celoroční návštěvností. Avšak můžeme předpokládat, že dopady budou podobné obecným dopadům cestovního ruchu. Tudiž se podílí na znečištění vod, množství vyprodukovaného odpadu či na erozi půdy. K erozi půdy dochází zejména při trekkingu, pokud turisté nechodí po vyznačených stezkách, ale zkracují si trasy přes les či louku. Pohyb turistů autem zvyšuje emise v ovzduší, které znečišťují životní prostředí. V případě velkého množství příchozích turistů se může jednat i o overtourism. Turisté se také mohou zapojit do vandalizmu a úmyslně poničit historicky cenné památky. V neposlední řadě může dojít k poškození fauny či flóry, a to především v případech, kdy turisté poškozují vzácné rostliny či horniny. Negativním faktorem je stavba silnic u lesů, kdy hluk z aut ruší lesní zvěř (Juráková, 2020). Najdeme ovšem i kladné dopady, které tvoří cestovní ruch. Díky němu se zvyšuje vzdělanost lidí v oblasti ekologického chování, máme chráněné zóny a začínají se využívat alternativní zdroje energií. Chráníme v kulturní památky, které jsou odkazem k našim dějinám, a to díky organizaci UNESCO. (Bočková, 2015)

Zajímavá debata se rozvířila o areálu Zelené hory, kde se kácely stromy a přemísťovaly se staré hroby, které dříve obklopovaly kostel. Kastelánka uvedla, že případy vandalizmu jsou zde zaznamenány pouze zřídka, ale jako problém vnímá zvýšení produkovaného odpadu u památky a jsou zde zaznamenané problémy s erozí. (Bočková, 2015)

1.3.3 Sociálně-kulturní dopady

Sociální dopady tvoří především vztah rezidentů s návštěvníky. Probíhají zde změny vzorců chování, protože turisté přijíždí do destinace, které se mohou částečně přizpůsobit nebo nastane situace, kdy se destinace přizpůsobí turistům. V momentě, kdy rezidenti začnou napodobovat chování turistů hovoříme o tzv. demonstračním efektu. Zajímavým aspektem u RCR může být v sociálních dopadech inscenizace, kdy se začnou rituály či lidové obyčeje předvádět mimo jim určenou dobu a hlavním cílem se předvést scénu daného rituálu, aby z něj návštěvníci měli zážitek. Jako příklad inscenizace nám může posloužit Filipínská tradice ukřižování. Každý rok se na Velký pátek nechá na Filipínách „ukřižovat“ několik lidí, kteří k tomu mají své důvody. Ve většině případů tímto gestem podávají oběť a prosí za odpuštění, uzdravení či za druhé. Paradoxem je, že na tento rituál se sjíždí dívat turisté z celého světa a přihlíží na něj s úžasem. Lidé před ukřižováním, podobně jako Ježíš Kristus, vynesou kříž a jsou bičováni. (ČTK, 2017)

Kulturní hodnoty skupiny jsou ve většině případů spojené jak s pozitivními, tak negativními dopady. Na jedné straně je udržení tradic a na straně druhé je degradace místní kultury, kterou se návštěvníci snaží napodobit a tím mohou pobouřit místní obyvatele. Vlna odporu ze strany rezidentů se strhla při napodobování tance „Haka“ českou skupinou tanečnic, které zveřejnily nahrávku svého pojetí tance. Mnozí toto brali jako zesměšňování jejich kultury a připodobňování k divochům (Skoupí, 2021).

Podnikatelé v CR vnímají zejména hospodářské využití cestovního ruchu a je pro ně nejdůležitější ziskovost. Už se neohlíží na dopady, které způsobuje CR v sociální sféře, že pro některé rezidenty se jedná o zvýšení životního stylu a přeskládání žebříčku hodnot. Zde může nastat konflikt jak mezi turisty a rezidenty tak mezi rezidenty samotnými, kteří vidí, kdo z CR jak profituje. Ti, kteří z CR nic nemají tak vnímají zejména negativní dopady, kvůli kterým se jim zvyšují životní náklady (Valtrová, 2018). Ovšem podnikatelé mohou svojí činností přispět k rozvoji CR v destinaci. Na Slovensku v druhé polovině 19. století probíhala výstavba železniční tratě a například obec Levoča odmítla vést cestu přes její katastrální území, čímž se stále méně atraktivní pro návštěvníky oproti místům kudy trať vedla. V městech, kde se postavila železnice se začaly rozvíjet obchodní centra a různé podniky, které se staly důležitým faktorem pro průmysl. (Székely, 1992)

Známa poutní trasa svatého Jakuba do Santiaga de Compostela láká nejen poutníky ale i širokou veřejnost, která chce tuto cestu využít jako turistický produkt, nikoli jako duchovní pouť. I když vše začalo na dobrovolnické bázi neziskových sdružení, tak postupem času se začaly angažovat do správy cest i státy/regiony, jimiž trasy prochází a začal se rozvíjet lokální cestovní ruch v některých městech po cestě do Compostely. Situaci moc neprospívá výrazná propagace poutní trasy, kdy je o ní napsaná řada knih, lidé sdílí své zážitky z cest na sociálních sítích a motivy k pořádání cest najdeme i v některých filmech. Mezi nejznámější a nejpoužívanější cestu do Compostely patří Francouzská cesta, která vede přes obce Saint Jean Pied de Port, Pamplonu, León, Sarriu až do Compostely. Tato trasa měří 799 kilometrů a největší boom zažívá v říjnu, což je turistický vrchol pro tuto poutní cestu. Problém ovšem nastává v obci Sarria, která leží 100 kilometrů od Compostely, tudíž musí projít každý poutník, který si zvolil Francouzskou trasu a někteří tady svoji pouť teprve začínají, takže se jedná o jedno z nejrušnějších míst na trase. Od této obce se počty poutníků stále zvyšují, i kvůli tomu, že se zde trasy poutních cest následně spojují. Výsledkem je, že posledních 40 kilometrů po Francouzské trase projde v hlavní období, tedy v říjnu, až 46tisíc poutníků. Vše tedy naznačuje tomu, že v hlavním období poutí jsou trasy přeplněné, a to ovlivňuje i konečný zážitek poutníků z cesty, kteří se prodírají davu lidí a místo tak ztrácí svoji autenticitu. Situaci neprospívají ani nabídky cestovních kanceláří, kdy nabízejí produkt „Food Lover’s Spanish Camino“, kdy se jedná o propojení poutní trasy s gastronomickými zážitky. Tudíž proměňují i tak přeplněnou poutní trasu na komerční cestu. Tento fenomén má negativní vlivy nejen na poutníky, kteří přišli hledat duchovní zážitek, ale i na místní obyvatele, kteří mohou být znechuceni z dalších poutníků. (Székely, 2022)

2 Praktická část

Tato část práce se zabývá vymezením sledovaného území a jeho stručnou historií. Jsou zde představená poutní místa daného území a zejména je zde popsáno dotazníkové šetření, které probíhalo na vybraných místech.

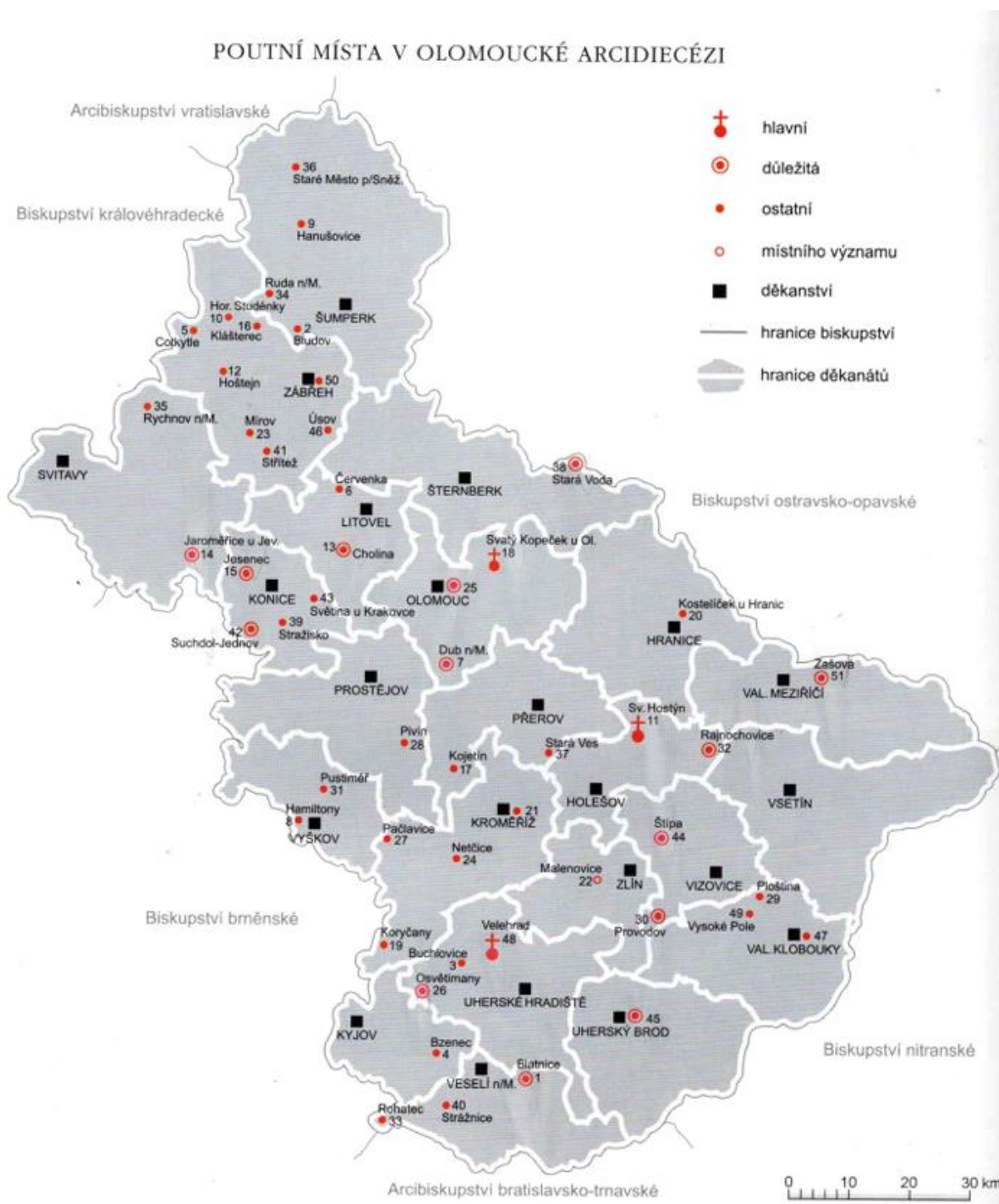
2.1 Olomoucká arcidiecéze

Olomoucká arcidiecéze je součástí Moravské církevní provincie. Rozkládá se na území České vysočiny a v Karpatech. Územím protéká řeka Morava se svými přítoky. Arcidiecéze zasahuje do celého Zlínského kraje a dále do části Olomouckého, Jihomoravského a Pardubického kraje. Rozloha arcidiecéze činí 10 018 km² a žije zde přes 1 360 000 obyvatel, z nichž skoro polovina vyznává katolickou víru. (Odehnal, 1999)

Olomoucká arcidiecéze má původ na Velké Moravě, kde byl prvním arcibiskupem svatý Metoděj. Stává se tak první slovanskou zemí se samostatnou církevní organizací. Následuje ovšem pád říše a s rodem Přemyslovců území opět spadá pod České království. Biskupství bylo v Olomouci obnoveno až v roce 1063. Postupně se u nás začaly rozvíjet farní společenství, které jsou základem pro každou církevní organizaci. Hlavními místy pro kulturu se staly zejména kláštery. Další vlna evangelizace přichází v 17. století, po Třicetileté válce, kde se začali piaristé a jezuité věnovat vzdělávání mladých. Biskupství se začalo na území opět usazovat a žila zde řada biskupů, a tak roku 1777 bylo území jmenováno na arcidiecézi (Odehnal, 1999). Arcidiecéze sídlí v arcibiskupském paláci v Olomouci, který nese prvky baroka. Jedná se o historickou budovu, kde dle historických pramenů byla roku 1850 uzavřena mírová dohoda mezi Rakouskem a Pruskem. Po Druhém vatikánském koncilu, v druhé polovině 20. století, vznikají nová společenství a také nová poslání, která vedou k ožívání duchovního života. Arcidiecéze pořádá různé akce, kdy sem mohou návštěvníci zavítat na Podzimní festival duchovní hudby, na Eucharistickou hodinu či pořádají Dny prarodičů a seniorů, aby se utužovaly rodinné vztahy, jak k tomu vybízí papež. (Pavelec, c2024)

Mezi nejznámější arcibiskupy v Olomoucké arcidiecézi řadíme Antonína Theodora či Rudolfa Jana. Posledním arcibiskupem byl jmenován roku 1992 Mons. Jan Graubner, který se však roku 2022 stal pražským arcibiskupem a 25. českým primasem, do této funkce ho jmenoval papež František. Novým arcibiskupem je Josef Nuzík, který nyní zastává funkci administrátora Olomoucké arcidiecéze. Arcibiskup je zodpovědný za koordinaci aktivit v diecézi a podporuje duchovní rozvoj v rámci farních společenství a v neposlední řadě zastupuje diecézi na veřejnosti a jedná jejím jménem s dalšími diecézemi a státem. (Pavelec, c2024)

Do Olomoucké arcidiecéze spadá 21 děkanátů, které pod sebou mají ještě 418 farností. V území je evidováno 17 poutních míst, z nichž 3 jsou hlavního významu a 14 důležitého významu, viz. obr. 2.



Obr. 2: Mapa poutních míst
Zdroj: František Odehnal, 1999

2.2 Poutnická místa v Olomoucké arcidiecézi

V následující kapitole uvádím 17 poutních míst v arcidiecézi a místa jsou řazená podle významu.

2.2.1 Velehrad

Ve Zlínském kraji, v děkanátu Uherské Hradiště najdeme Velehrad, který je rovněž zapsán jako Národní kulturní památka. Místo je úzce spjato se slovanskými věrozvěsty, kteří přišli na Velkou Moravu roku 863 a hlásali zde víru v Boha. Na Velehrad vedou pěší stezky, po kterých na pouť přichází tisíce poutníků. Roku 1205 zde byl založen první cisterciácký klášter u nás, který nesl prvky z románského a gotického slohu. Tento klášter je však vypálen husity a v 16. století jej znovu postavili v barokním stylu. Od roku 1890 se o klášter stará řád jezuitů a z části kláštera se udělalo Stojanovo gymnázium. Klášter byl v době komunismu zrušen a po Sametové revoluci se do něj navrátili jezuité, kteří jsou zodpovědní za údržbu poutního areálu. Velehrad nese titul „bazilika minor“, který jí udělil papež Pius XI roku 1927 a o 58 let později papež Jan Pavel II. věnoval bazilice Zlatou růži, čímž se vyjadřuje výjimečnost duchovního místa. Před bazilikou stojí památný dvojramenný kříž, který připomíná návštěvu papeže Jana Pavla II., který přijal pozvání od tehdejšího prezidenta Václava Havla, a to roku 1990. Společně na návštěvě zasadili před bazilikou památnou lípu. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Třílodní bazilika Nanebevzetí Panny Marie, sv. Cyrila a sv. Metoděje s kopulí, ve které jsou vyobrazení sv. Augustin, sv. Ambrož, sv. Jeroným a sv. Řehoř Veliký se jeví velkolepým dojmem. Na oltáři z bílého mramoru najdeme obraz Nanebevzetí Panny Marie a po stranách jsou umístěné sochy sv. Petra a Pavla a před oltářem stojí sousoší sv. Cyrila a Metoděje. Valenou klenbu zdobí historické scény – křest knížete Svatopluka či husitský útok na klášter. V exteriéru vynikají dvě věže v průčelí kostela, které jsou hojně vyzdobené. Když do areálu vejдемe z Hradištské ulice na Velehradě, tak jako první uvidíme monumentální sochy slovanských věrozvěstů. Od nich nalevo se nachází galerie světců, za kterou je zbudován kostelík Zjevení Páně, lidově „Cyrilka“. V areálu najdeme několik kašen a v severní a jižní straně areálu stojí kaple sv. Vendelína a kaple sv. Jana Nepomuckého. Areál disponuje sociálním zařízením a v blízkosti se nachází i poutní domov Stojanov. V klášteře je Sala terrena, kterou si poutníci mohou jít prohlédnout a mohou navštívit podzemí kláštera, kde je vystavená expozice o mučednících. Do areálu vede Poutní cesta růžence, která kopíruje jednu z cyrilometodějských tras. Začíná v Uherském Hradišti a přes Staré Město vede na Velehrad. Po cestě je vybudovaných 20 zastavení růžence, které mají podobu božích muk. Cesta má vést k obnovení krajiny, duše a společnosti. (Velehrad, c2024)

V multifunkčním domě sv. Cyrila a Metoděje se nachází poutní prodejna Velehrad, která je spojená s Karmelitánským knihkupectvím. V prodejně jsou poutní upomínkové předměty jako kříže, růžence, poutní obrázky, svíčky a malé pochutiny. Prodávají zde bylinné čaje a sirupy. V neposlední řadě si zde poutníci mohou zakoupit i mešní vína či knihy s křesťanskou tematikou.

Hlavní pouť se koná 5. července, tedy na svátek slovanských věrozvěstů a je spojena se Dny lidí dobré vůle. V předvečer pouti se koná „Večer lidí dobré vůle“, který je spojen s koncertem na Velehradě, který tradičně přenáší Česká televize. Po koncertě následuje adorace a pak večerní mše svatá. V den svátku se konají čtyři mše, ta slavnostní probíhá kolem 10 hodiny a po dobu pouti bývá v poutním areálu připravena výstava. (Obec Velehrad, 2023)



Obr. 3: Poutní místo Velehrad

Zdroj: Božena Doležalová

2.2.2 Svatý Kopeček

Kousek od Olomouce leží obec Svatý Kopeček, která spadá jak do kraje, tak děkanátu Olomouckého. Historie založení kostela je spojená se třicetiletou válkou, kdy se Samuel Andřýsek s rodinou přestěhoval z Ratiboře do Olomouce, konkrétně roku 1623. Jeho syn, Jan Andřýsek, dostal v Olomouci dům a oženil se s vdovou Annou. Jan byl obchodník s vínem, které dovážel do Rakouska a při cestě chodíval do kostela sv. Martina nad Lulčí. Jednoho dne však pronesl, že pokud získá velké jmění, tak postaví Panně Marii kostel východně od Olomouce. Jmění skutečně nabyt, ale s plněním slibu otálel, a tak se mu Marie zjevila dvakrát ve snu. K plnění slibu se odhodlal až roku 1629, kdy se vydal na koni do lesů hledat ideální místo pro stavbu kostela. Našel místo, jehož majitelé byli premonstráti z Hradiska, kteří nápad ke stavbě kostela uvítali. Kaple byla dostavěna roku 1633 a téhož roku také vysvěcená. V kapli byl kamenný reliéf milostného obrazu Panny Marie s Ježíškem, který sem údajně přinesli neznámí poutníci v bílém hávu. Pravděpodobněji se však milostný obraz nacházel dříve v přírodě a byl do kaple přenesen po jejím dokončení. Obraz se stal hlavním lákadlem pro poutníky a je evidován zázrak, kdy se slepému šlechtickému synu během mše svaté navrátil zrak. Písemně to doložil lékař dr. Stupani a jeden měšťan. Nelehké časy zažil Svatý Kopeček při obléhání Olomouce Švédy, kteří okupovali město 8 let. Roku 1645 hodili do kaple na Svatém Kopečku zapálený věnec a z kaple zbyly jen zdi. Po ukončení obléhání měl Jan Andřýsek další zjevení s Pannou Marií, která byla zarmoucená stavem kaple. Své zjevení převyprávěl hradištskému premonstrátskému opatu a společně se pustili do rekonstrukce kaple. Roku 1679 byl opět kostel vysvěcen a postupně se zde přistavovaly poutní domy a residence pro kněze. Ze státního nařízení byl roku 1784 zrušen klášter Hradisko, zkonfiskován jeho majetek, tedy i Svatý Kopeček a premonstráti se museli vystěhovat. Svatý Kopeček se stal samostatnou farností, kde zůstali pouze dva kněží. Arcibiskup Rudolf Jan roku 1821 jednal s císařem Františkem II. o zrušení konfiskace a požadoval částečné vrácení majetku. Následně se jednalo deset let o uspořádání duchovní správy. Svatý Kopeček byl

udělen strahovským premonstrátům, kteří se roku 1846 pustili do rekonstrukcí kostela. Další rána přišla se světovými válkami, kdy se z kostela sebraly zvony a strhala se měděná krytina s kopulí. Po ukončení světové války se lidé spojili a opravili poutní kostel. Za dob komunismu byl Svatý Kopeček svěřen do diecézní správy a na místě byly zrušeny řeholní řády. Premonstráti se na Kopeček vrátili až roku 1990 a opět se začali starat o jeho zvelebování. Svatý Kopeček navštívil o pět let později po navrácení premonstrátů i papež Jan Pavel II., který povýšil kostel na „baziliku minor“. (Svatý Kopeček, c2024)

Poutní barokní kostel má hlavní a příčnou loď s valenou klenbou. Je zde osm bočních kaplí. Interiér je vyzdoben freskami a většími nástěnnými malbami Nejsvětější trojice či Nanebevzetí Panny Marie. Kopule je na čtyřech pilířích a je zdobená šesti obrazy, které znázorňují starozákonní ženy. Na hlavní oltáři se nachází milostný obraz Panny Marie a v presbytáři jsou zhotovené obrazy s vyobrazením událostí ze založení kostela. Pod kopcem se nachází poutní alej Na Svatý Kopeček, odkud vede křížová cesta. U kostela se nachází muzeum a kousek od kostela je možné se ubytovat. Nedaleko je sousoší sv. Jana Nepomuckého a kaple Jména Panny Marie. Starý hřbitov najdeme 5 minut chůze od kostela a je u něj i kaple sv. Barbory. Po obci vede i naučná stezka Svatý Kopeček. (Pavelec, c2024)

Prodejní stánky pro poutníky se nacházejí vedle baziliky zprava. Jedná se o starší domy, které jsou vzájemně propojené, v některých z těchto domů jsou zřízené hospody. Je možné si zde zakoupit klasické upomínkové předměty či oplatky.

Hlavní poutě se zde slaví dvě, a to o Navštívení Panny Marie v květnu a po svátku Nanebevzetí Panny Marie v srpnu.



Obr. 4: Poutní místo Svatý Kopeček

Zdroj: Vlastní

2.2.3 Svatý Hostýn

Nedaleko od Bystřice pod Hostýnem najdeme obec Svatý Hostýn, která spadá do Zlínského kraje, přesněji do Holešovického děkanátu. Hostýn patří mezi nejnavštěvovanější religiozní památky u nás. Rozprostírá se na dvou vrších, z nichž na severním vrchu najdeme rozhlednu s kaplí sv. Kříže a větrnou elektrárnu. Na protějším vrcholu se nachází poutní areál s bazilikou. Osídlení tohoto místa se datuje až do pravěku a je potvrzené, že si na tomto místě keltové postavili oppidum. Není přesně známo, kdy se na Hostýně objevil první kostel, avšak nejstarší dochovaný záznam najdeme v „Dějínách Tovaryšstva Ježíšova české provincie“, kde je Hostýn roku 1567 uveden jako poutní místo. Ovšem je velice pravděpodobné, že zde již od 13. století stával dřevěný kostel, který nechali lidé postavit za záchranu před obležením Tatary. Tataři konali válečné tažení po Moravě a obsadili i Hostýn, ale obyvatelé se šli ukrýt do kopců, kde se modlili k Panně Marii za záchranu a o vodu. Na kopci byli ukryti alespoň tři měsíce a Marie jejich prosby vyslyšela a u kopce vytrysknul pramen vody. Strhla se obrovská bouře s blesky, která zničila tatarské nájezdníky. Z této události je na Hostýně uchovaná soška Madony s Ježíšem, který má v ruce blesky. Kostel na počátku 16. století pustl, a to pod správou luteránského pána, který dokonce spálil uctívanou sochu Panny Marie s Ježíšem. Roku 1625 se správy ujal katolický pán Václav z Lobkovic, který nechal zhotovit obraz Marie s Ježíšem, který má v ruce blesky. Velké změny se Hostýn dočkal díky rodu Rotallů, kteří na počátku 18. století přestavěli kapli na barokní chrám. (Šťastná, c2024)

Chrást má elipsový tvar a navrchu je zakončen prosvětlenou kopulí. Na hlavním oltáři najdeme uctívanou sochu Marie s Ježíšem a po stranách oltáře jsou umístěny sochy slovanských věrozvěstů. V presbytáři na stěnách visí obrazy, z nichž nejznámější je kopie obrazu Marie Ochránitelky a obraz Marie Vítězné. Po stranách chrámu jsou umístěné čtyři menší kaple s oltáři, z nichž stojí za zmínku kaple sv. Jana Sarkandera, která se jako jediná dochovala z dob Jana Rottala. Na stěnách jsou vyobrazeny malby z hostýnské historie (Odehnal, Kocianová; 2008). Exteriéru vévodí Vodní kaple, která je umístěná u schodů vedoucích k bazilice, z níž vyvěrá zázračná voda. Po cestě k bazilice poutníci minou sochu Božského srdce Páně. U chrámu začíná křížová cesta, kterou zakončuje kruhová kaple Božího hrobu, od které poutníci mohou dojít k rozhledně a větrné elektrárně. Na jižní straně od baziliky najdeme Svatohostýnské muzeum, kde je znázorněn vývoj Hostýna. Muzeum provozuje Matice svatohostýnská, což je spolek, který se stará o poutní areál a stal se i vlastníkem poutního areálu. Vedle muzea je zhotoven poutní dům, kde se mohou poutníci ubytovat. Okolo baziliky vede naučná stezka Hostýnské vrchy. (CzechTourism, c2024)

Na Svatém Hostýně probíhá několik poutí. Jsou zde profesní poutě, např. poutě včelařů, která trvá dva dny, v roce 2023 se konala 20-21. května; pouť hasičů, která se konala 29. dubna; pouť kuchařů a cukrářů na svátek sv. Vavřince, pouť lékařů dne 10. června či pouť podnikatelů dne 14. května. Hlavní pouť se zde koná okolo svátku Nanebevzetí Panny Marie.

2.2.4 Dub nad Moravou

Dub nad Moravou se nachází v Olomouckém děkanátu, konkrétně 14 km jižně od Olomouce. První zmínku o kostele nalézáme roku 1297 v korespondenci papeže Bonifáce VIII... Kostel byl roku 1470 přestavěn a roku 1725 do něj byl umístěn dřevoryt lidového umělce obraz Matky Boží Dubské, lidově „Hvězda z Dubu“. Před tímto obrazem se stalo mnoho uzdravení, která byla

prokázána a zaprotokolována komisí. Díky velkým davům poutníků se postupně kostel zvětšoval a stal se jedním z největších kostelů na Moravě. Nedaleko kostela je postavená kaplička sv. Markéty, nad níž teče potůček, jehož voda podle tradice uzdravuje. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Kostel Očišťování Panny Marie je postaven v barokním stylu a má dvě věže, které jsou 59 metrů vysoké. Kostel zvenku zaujme sousoším sv. Rodiny, které je vyobrazeno nad hlavním vchodem. Hlavní oltář doplňuje dalších osm vedlejších oltářů, které jsou zasvěceny svatým. Pod kněžištěm našli místo odpočinku dobrodinci kostela a kněží, kteří byli uloženi do krypty, která byla vybudována zhruba roku 1840. Roku 1731 díky velkému zájmu poutníků byla vybudována „Mariánská rezidence“, kde se ubytovávali výpomocní duchovní, časem se však budova spojila zdí s kostelem a aktuálně je z ní fara. Naproti kostelu je umístěný hřbitov a za ním je kaple sv. Markéty. (CzechTourism, c2024)

Pravidelně do Dubu nad Moravou chodili zbožná bratrstva, a to 4x ročně. Právě díky těmto setkáním se zrodila hlavní pouť, kterou ustanovili na první neděli v září na svátek Andělů strážných neboli „na Andílka“ – začátkem září. (Odehnal a Kocianová, 2008)

2.2.5 Cholina

Obec Cholinu najdeme v děkanátu Konice, 15 km severozápadně od Olomouce. Zdejší kostel má podobnou architekturu jako kostely v Rakousku a tím je svým způsobem jedinečný. Postaven byl v 13. století, ale v 19. století dostal novogotickou podobu. Místo je proslavené především díky evidovaným zázrakům, které se zde staly. Ten první se stal roku 1637 a od té doby bylo zaznamenáno dalších 36 zázraků. Zázraky se dějí u sošky Panny Marie Cholinské, která je poutníky velice ceněná. Avšak soška byla roku 1996 z kostela ukradena a 10 let nebyla k nalezení. Našla se u vídeňského starožitníka a následovaly soudní procesy, aby mohla být soška vrácena do Choliny. Roku 2009 se tomu tak stalo, soška Panny Marie Cholinské se vrátila do kostela a tím byl navrácen i hlavní symbol poutí. Dalším významným prvkem v kostela byla pieta Oplakávání, kterou z kostela přesunuli do arcidiecézního muzea, ve kterém můžeme vidět i Antifonář cholinský, písemnou památku, která se datuje do roku 1715. (ŘKF Cholina, c2024)

V interiéru kostela najdeme tři oltáře, hlavní je zasvěcen Panně Marii a boční oltáře jsou zasvěcené sv. Josefu a sv. Filoméně. Najdeme zde dva zvony, které byly uchráněny od válečné rekvizice. V presbytáři nalezneme renesanční náhrobky haňovského a chudobníkského panství či barokní obraz z roku 1749 Panny Marie Nanebevzaté. Okolo kostela je zhotovená křížová cesta a za ní je hřbitov s kaplí (ŘKF Cholina, c2024). Do Choliny poutníky láká kopec Rampach, ve které podle tradice teče Svatá voda, ta je z odhadů geologů stará až sto tisíc let. Od roku 1993 se zde nachází Lurdská jeskyně, která slouží k tiché modlitbě a rozjímání pro poutníky. (Česká televize, 2009)

Tradičně se zde koná pěší pouť Hanáků do Choliny, a to v neděli po svátku Nanebevzetí Panny Marie. Pouť začíná v Loučce u kaple a putuje se do kostela v Cholině, kde probíhá slavnostní bohoslužba. Po bohoslužbě poutníci mohou navštívit Hanácké muzeum. (Navrátilová, 2023)

2.2.6 Stará Voda

Stará Voda se nachází v Olomouckém kraji, v děkanátu Šternberk, 30 km severovýchodně od Olomouce. Dle legendy našel pastýř ve větvích sošku sv. Anny držící Ježíše, která lákala

k návštěvě mnoho poutníků, a tak se v obci postavila kaple sv. Anny. Jedná se o místo s nejdelší poutní tradicí u nás, které navštěvovaly desítky tisíc poutníků. Kaple se dočkala svého předělání i díky štědrosti poutníků, kteří věnovali farnosti nemalé jmění. Zakladatelem kostela sv. Anny a sv. Jakuba Většího se stal Karel Lichtenstein, biskup, který se dožil dokončení stavby, vysvěcení kostela však nikoli, protože trvalo 15 let od dostavění, než byl kostel vysvěcen. O poutníky se zde staral piaristický řád, který zde vybudoval klášter i koleje, kde se mohli poutníci ubytovat, tento řád vlastnili také řadu hostinců. U kostela byla vybudována škola, která nabízela vzdělání pro chudé i talentované studenty. Mezi významné osobnosti, které navštěvovali piaristickou školu patří i J. E. Purkyně. Rok 1868 byl osudným, protože piaristé postupně opouštěli Starou vodu, ale poutníci nepřestávali putovat do Staré Vody. Nadobro se poutní místo uzavřelo v období Druhé světové války, ale po konci války se poutníci opět začali ve skromném počtu vracet do Dobré Vody. Roku 1949 se Stará Voda stala vojenským prostorem a náboženské poutě nebyly možné. Až roku 1989 se obec opět otevřela a bylo až s údivem zjištěno, že kostel stále stojí, protože zbytek obce byl srovnán se zemí. Jeho stav nebyl úplně dobrý, zdi byly plné grafitu a zmizela památná socha sv. Anny. Strhla se velká solidarita poutníků, kteří se rozhodli poutní místo opět obnovit a kostel zrenovovat. (Česká televize, 2012)

Při vstupu do kostela si můžeme všimnout nápisu nad hlavním vchodem, kde je vytesáno AERE PRIORUM neboli „Penězi zbožného lidu“, který připomíná štědrost poutníků k obnově kostela. Kostel má tři kryté ambity a najdeme zde tři kaple a okolo kostela vede křížová cesta. Na hlavním oltáři bývala socha sv. Anny, kterou nahradila rytina z 19. století ztvárňující starovodskou sv. Annu. Boční oltáře jsou zasvěcené sv. Jáchymu a Obětování Panny Marie, sv. Josefu a sv. Josefu Kalasanskému, zakladatel piaristického řádu. Nedaleko kostela je Královská studánka a bývalý hřbitov. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Poutě se konají kolem svátku sv. Anny. Pouť začíná mší svatou už v pátek večer a v sobotu ráno probíhá další mše, po které se jde procesím ke studánce. Ve večerních hodinách probíhají nešpory. V neděli ráno probíhají ranní chvály a odpoledne probíhá slavnostní mše svatá. (Pavelec, c2024)

2.2.7 Blatnice pod Svatým Antonínkem

Blatnici najdeme v Jihomoravském kraji, v děkanátu Veselí nad Moravou, konkrétně 6 km východně od Veselí nad Moravou. Dle pověsti zde dříve bývalo staroslovanské pohanské obětiště. Po příchodu slovanských věrozvěstů zde ovšem mohli působit Cyril s Metodějem. Blatnice se proslavila zejména díky malíři Jožu Uprku, který ztvárnil atmosféru poutí na plátno roku 1894 (Odehnal, Kocianová; 2008). Tento obraz se v poutním areálu již nenachází, ale byla zde zhotovena pamětní deska pro Joži Uprku. Kaple byla vystavěna mezi lety 1668–1670, údajně jako poděkování za uzdravení knížecího syna, kterého na přímluvu k svatému Antonínu omývali vodou na kopci. Roku 1696 ke kapli přistavili chrámovou loď díky knížeti Maxmiliánu z Lichtenštejna, jejichž erb je nad hlavním vchodem do kostela. Lidé začali na kopec chodit zejména díky osvěžujícímu prameni a někteří tvrdí, že díky této vodě byli uzdraveni, ale ustanovená komise, která se údajnými zázraky zabývala jejich pravost nepotvrdila. (Pavelec, c2024)

V kapli najdeme oltář z roku 1904, na němž najdeme obraz od bývalého kostelníka F. Hány. Boční oltáře nesou portréty Panny Marie a sv. Josefa. Výmalbu kaple provedl malíř Ježek z Bystřice pod

Hostýnem. Najdeme zde i nedokončený obraz Smrt sv. Antonína, který je v presbytáři – obraz maloval J. Köhler, který měl původně zhotovit čtyři obrazy, zcela však dokončil pouze dva a třetí zůstal nedokončený, protože kvůli nemoci Köhler umírá (CzechTourism, c2024). V poutním areálu se mohou sloužit venkovní mše a v blízkosti je i křížová cesta, kterou zhotovil J. Pelikán. Alej dovede poutníky ke studánce, nad kterou je kamenný kříž a u blízkého rybníku je socha sv. Antonína, zhotovená J. Pelikánem. Areálu disponuje sociální zařízením a malým přístřeškem na obřady. Nachází se zde poutní prodejna, jejíž přístupnost si mohou poutníci zkontrolovat na stránkách farnosti. (ŘKF Blatnice pod svatým Antonínkem, 2021)

Pouť se koná na svatého Antonína Paduánského, 13. června a hlavní pouť je sloužena v neděli po svátku svatého Antonína. Na svatého Antonína je sloužena jedna večerní mše a v neděli jsou slouženy tři dopolední mše pro poutníky. (ŘKF Blatnice pod Svatým Antonínkem, 2021)

2.2.8 Jaroměřice u Jevíčka

Tuto obec nalezneme v Pardubickém kraji, v děkanátu Svitavy a to 25 km jihovýchodně od Svitav. Kalvárie, kopec, na němž se nachází kostel Povýšení sv. Kříže v Jaroměřicích u Jevíčka, je opředená pověstí o zlém duchu Kadrmanu. Tomu lidé připisovali různé přírodní pohromy, které se v obci děly. Na ochranu před Kadrmanem lidé na Kalvárii postavili roku 1664 kříž, ke kterému se konaly každoroční poutě a pohromy byly zahnány. Roku 1680 řádil v okolí Jaroměřic mor a pro odvrácení morové epidemie nechal majitel panství František Julia Šulíř postavit místo kříže na kopci kapličku. Další přestavba se na Kalvárii uskutečnila díky vyslyšení proseb za záchranu rodičí manželky Johanky, a tak se František Michal Šulíř pustil do díla. K přestavbě byl zavolán P. Jeroným Veitha z Moravské Třebové, který viděl v kopci podobu Golgoty. Kostel byl dostavěn roku 1713 a na oltáři najdeme obraz Vykupitele, který byl posvěcený v Římě. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Vzhled kostela má poutníkům připomínat Kristův výstup na Golgotu. Podobnost s Golgotou se jeví hned při vstupu ke kostelu, který je obestavěn vysokou zdí. Do areálu se vchází branou, na které je zobrazen Pilát, ukazující na trpícího Krista. V areálu je kaple, jejíž interiérový vzhled vypadá uvnitř jako jeskyně. V kapli je oltář, který zobrazuje Krista na Olivové hoře a boční oltář znázorňuje Neposkvrněné Početní Panny Marie. Z centra města vede ke Kalvárii křížová cesta od kostela Všechny svatých. Před kostel Povýšení sv. Kříže se nachází barokní fara a sluneční hodiny. (Pavelec, c2024)

Pouť se koná v neděli na slavnost Seslání Ducha svatého a v neděli k svátku Povýšení svatého Kříže. Poutníci zde nacházejí ochranu, pomoc při ztrátě blízké osoby či sem chodí s obavou před Božím soudem. (Pavelec, c2024)

2.2.9 Jesenec

Jesenec se nachází v Olomouckém kraji v děkanátu Konice. Od Prostějova se musíme vydat 26 km severozápadně a dorazíme do této obce, kde nalezneme kostel sv. Libora, který je postaven v barokním stylu. Kostel nechala postavit šlechtična Zuzana Kateřina Liborie Pracká ze Zástřizli, jako výraz vděčnosti za uzdravení. Stavbu kostela měl na starosti opat Engelbert Hájek a základy kostela se položily roku 1711. Kostel má oválný půdorys a roku 1944 připsal architektonické práce historik F. M. Žampach J. B. Santini-Aichelu, ale mnozí historici tento názor odmítají. (ŘKF Jesenec, c2024)

Interiér je vybaven barokními prvky a roku 2009 se rekonstruovaly malby na stěnách. Na oltáři jsou řezby ve tvaru rozevřeného baldachýnu a nad svatostánkem najdeme obraz sv. Libora od holandského malíře. Zasvěcení sv. Liboru je neobvyklé a svědčí o tom i fakt, že kostel sv. Libora najdeme ve střední Evropě pouze v německém Paderbornu a v Jesenci. Zajímavostí je, že kostel nedisponuje hlavní věží, a to kvůli průčelní zdi, protože kdyby zde byla i věž, porušil by se tak krajinný ráz a kostel by nebyl tak dominantní. Zvony byly umístěné v malé věžičce za kostelem a vyměněné byly až roku 1989, kdy se za presbytářem kostela, kde se nachází park, přichystala kovová konstrukce pro litinový zvon, jež má elektrický pohon (Odehnal a Kocianová, 2008). Vedle kostela stojí zámek Jesenec, před kterým je výklenková kaple sv. Libora a socha sv. Libora. Kolem kostela vede naučná stezka Kladecko, která přibližuje přírodní park Kladecko, který je u Jesence.

Poutní slavnosti se konají po svátku sv. Libora a každoročně se sem dostaví velké množství poutníků, kteří se modlí za uzdravení či prožití dobré smrti. Pouť vrcholí v neděli, kdy se slouží tři mše svaté a v odpoledních hodinách probíhají litanie ke sv. Liboru s následným požehnáním pro poutníky. (Obec Jesenec, 2023)

2.2.10 Olomouc – sv. Jan Sarkander

Kapli zasvěcenou sv. Janu Sarkandru najdeme v centru Olomouci, kousek od sloupu Nejsvětější Trojice. Kaple byla vystavěna nejspíše na počátku 18. století v novobarokním stylu s kupolí. Jedná se o místa, kde dříve bylo vězení, ve kterém byl roku 1620 vyslýchán a mučen Jan Sarkander. Obvinili ho z pomáhání polskému vojsku ke vniknutí do města, při mučení odmítl sdělit zpovědní tajemství a roku 1995 ho papež Jan Pavel II. prohlásil za svatého. (CzechTourism, c2024)

V kapli jsou dodnes uschovány mučicí nástroje, konkrétně skřípec a kolo. Zvenčí můžeme vidět sochařskou výzdobu, která znázorňuje sv. Jana Nepomuckého a sv. Jana Sarkandra. Interiér horní kaple je zdoben malbou od J. Kohlera, která znázorňuje čtyři anděly a atributy kněžství, víry, mlčenlivosti a mučednictví. Presbytář je poset malbami z Janova života. U kaple najdeme studnu, z které podle pověsti vytryskla voda v moment, kdy Jan přišel o svůj život a náhrobní desku, kterou nechal vyrobit Janův bratr Mikuláš. (Pavelec, c2024)

Koná se zde diecézní pouť se mší svatou a v kapli probíhají děkovné mše svaté.

2.2.11 Osvětimany – Hora sv. Klimenta

Pokud pojedeme na západ od Uherského Hradiště, tak za 18 km dorazíme do Osvětiman. Ty spadají do Zlínského kraje, děkanátu Uherské Hradiště. Najdeme zde zalesněný kopec, který za dob Velkomoravské říše navštívili při příchodu Cyril a Metoděj a donesli s sebou ostatky sv. Klimenta, papeže. Údajně se zde nacházel klášter a kostel. Ve zdejším klášteře byli vychovávaní kněží a Hora sv. Klimenta se stala významným střediskem pro vzdělávání. Metoděj a jeho žáci zde překládali svaté knihy a pravidelně se zde konaly bohoslužby. Po zániku Velkomoravské říše upadá i toto duchovní středisko. Díky Janu Jindřichu Lucemburskému, bratru Karla IV., který byl moravským markrabětem se Hora sv. Klimenta dostává do vlastnictví brněnských augustiniánů. Ti zde obnovili kapli, která však byla husity roku 1421 zničena. Postavení kaple se podařilo až na výročí příchodu Cyrila a Metoděje roku 1863, kdy byl připomenut význam Hory sv. Klimenta a co se zde událo. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Na místě se našel solidus císaře Theofila a v lodi kostela byl archeology objeven hrob sedmi lidí a v kněžišti byly nalezené pozůstatky osoby nejspíše ze 13. století. Na Hoře najdeme dřevěnou kapli z roku 1964, která stojí na místě bývalého kostela. Je zde zvonice sv. Gorazda a studánka, které je zasvěcená sv. Gorazdu. Vedle kaple je dřevěný venkovní oltář s lavicemi na sloužení mši venku, který je obehnán nízkou kamennou zdí ve tvaru kostelních základů. Od kaple vede značená stezka ke Kazatelně a hradu Cimburk (Pavelec, c2024). Okolo kaple vede Cyrilometodějská stezka a území spadá do přírodního parku Chřiby.

Poutní procesí se koná okolo slavnosti seslání Ducha Svatého. Tradičně se putuje na Horu sv. Klimenta, kde se odslouží svatodušní poutní mše. (Osvětimany, 2017)

2.2.12 Provodov

Ve Zlínském kraji, přesněji ve Vizovickém děkanátu najdeme obec Provodov, která se řadí mezi významná mariánská poutní místa a přezdívá se mu „Na Malenisku“. Název obce byl odvozen od činnosti místních obyvatel, kteří doprovázeli pocestní přes místní hory. První zmínku o poutní místě nalézáme v 18. století, kdy byla uzdravená z oční choroby mlynářka Anna Vlašticová a hrabě Wolfgang Serenyi. Uzdravili se díky omytí očí v místní studánce. Hrabě jako poděkování nechal vystavět u pramene kapličku Panny Marie Sněžné, kterou začali hojně poutníci navštěvovat. Kaplička se roku 1750 přestavěla na barokní kostel, ke kterému vedou schody a nad vstupem je socha Panny Marie. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Interiér kostela Panny Marie Sněžné je laděn do bíla a na hlavním oltáři je obraz Matky Boží Kojící a boční oltář znázorňuje Božské Srdce Páně. Najdeme zde množství soch svatých a vitrážová okna znázorňující sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého (Odehnal, Kocianová; 2008). Kousek od kostela je vystavěná křížová cesta, která pochází z roku 1918. Je zhotovená jako kamenné reliéfy a připomíná padlé vojáky a poutníky z 1. světové války. U každého zastavení je krátký vzkaz z okolních obcí padlým farníkům. Na křížové cestě najdeme erby, na prvním zastavení je arcibiskupský erb a křížovou cestu zakončuje erb roku Serenyiů a blízka kaplička. (Chmelař, c2024)

Hlavní pouť se koná po slavnosti Panny Marie Sněžné, obvykle na začátku srpna. V sobotu večer se koná první mše svatá a v neděli jsou složeny tři mše, jejichž intence jsou za poutníky. Pravidelně se zde pořádají i poutě pracovníků ve zdravotnictví, a to v květnu. (Kostruch, c2024)

2.2.13 Rajnochovice

Kousek od Bystřice pod Hostýnem, ve Zlínském kraji, v Holešovickém děkanátu se rozléhá obec Rajnochovice. Dle pověsti zde stával dřevěný kostel sv. Anny, o který se staral bývalý templář, který se stal poustevníkem. Poutníci sem chodili uctívat památku sv. Anny Samotřetí. Kostel postupně pustl a olomoucký kardinál Wolfgang Schrattenbach dal postavit barokní kostel Narození Panny Marie a sv. Anny roku 1716. Kostelu se přezdívá Valašská katedrála, do které vedou kamenná schody a u vchodu je vyobrazen erb kardinála. Jedná se o architektonický skvost v Hostýnských vrších. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Interiér kostela má valenou klenbu a jsou zde dvoupatrová okna. Hlavní oltář je zdoben sousoším sv. Anny a Panny Marie s Ježíšem, které se nacházelo v bývalém dřevěném kostele. Je zde obraz Narození Pann Marie a skříň u varhan je zdobená postavou krále Davida s anděly hrajícími na

kornety. V Exteriéru najdeme dvě sochy, sv. Jana Nepomuckého, ke které vede lipová alej a sv. Jana Sarkandra, v blízkosti je umístěna kamenná pieta z roku 1815 a kamenný kříž (Obec Rajnochovice, c2024). Kousek od kostela je studánka a bývalá fara, která se přetvořila na středisko pro mládež, která zde může rozvíjet své zájmy a trávit volný čas (Pavelec, c2024). Přes území vede Cyrilometodějská stezka a za kostelem je přírodní park Hostýnské vrchy s přírodní památkou Skalka-Polomsko.

Dříve se zde konaly poutě i třikrát ročně, v současné době však probíhá pouze svatoanenská pouť, po svátku sv. Anny, která se slaví i v obci. Avšak poutníci místo hojně navštěvují i v období mariánských svátků.

2.2.14 Suchdol u Prostějova

V Olomouckém kraji, v děkanátu Konice najdeme obec Suchdol u Prostějova, jež je známé mariánské poutní místo. Místo je známé především díky studánce, jejíž voda vyléčila slepého a tento zázrak zapříčinil návštěvnost místa. Na dub u studánky byla umístěna dřevěná pieta Bolestné Panny Marie. Přílivy poutníků vedly brzy k postavení kaple, čehož se chopily v klášteře sv. Kláry v Olomouci, protože měly u Suchdole část pozemku. Kostel Navštívení Panny Marie prošel celkově třemi etapami, o tu první se zasloužily klaristky, které vybudovaly kapli, kaple byla roku 1810 přestavěna na kostel, který získal dnešní podobu až o sto let později, vystavění věže a průčelí kostela. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Na první pohled je interiér kostela velice světlý a o to více zaujme dřevěná socha Panny Marie nad svatostánkem. Boční oltář je zasvěcen sv. Andělům strážným a najdeme zde i sochy svatých. Klenba je vyzdobená freskami z Kristova narození. Voda do studánky pramení pod hlavním oltářem a je vyváděná do vodní kaple u kostela, která je poutníkům zpřístupněna od silnice. Kousek do kostela je vybudovaná tzv. „Mariánská zahrada“, která slouží pro odpočinek poutníkům a pro ztišení a modlitbu. V zahradě je socha Panny Marie a socha papeže Jana Pavla II., mezi kterými je umístěný kříž. (Pavelec, c2024)

V minulosti sem proudily na pouť až desítky tisíc poutníků, v dnešní době se jedná spíše o jednotky tisíc. Znamé poutě jsou tu dvě: první se koná 1. května a jedná se o pouť dětí a mládeže. Děti chodí buď pěšky či na kole a po mši svaté jsou pro ně nachystané hry a soutěže. Hlavní pouť se zde koná 1. neděli v červenci.

2.2.15 Štípa

Štípa se nachází ve Zlínském kraji, ve Vizovickém děkanátu, šest kilometrů severovýchodně od Zlína. Pověst praví, že sedlák, který obdělával svá pole spatřil v háji sochu Matky Boží. Sochu z místa vzal a odnesl ji do nedalekého Kostelce, kde byl kostel. Socha se však ještě několikrát objevila v hájích, kde ji sedlák poprvé uviděl, a tak na tom místě vznikla kaple, která prošla pouze drobnými úpravami. Kapli najdeme kousek od současného poutního kostela ve Štípe. O stavbu kostela ve Štípe se zasloužila šlechtična Lukrecie Nekešová, která se však dostavby nikdy nedočkala, protože zemřela velice mladá. Avšak uvědomělá šlechtična zavázala svého manžela k dostavbě kostela slibem. Stavba kostela započala roku 1616 a dokončená byla až kolem roku 1765, protože byla poznamenána chátráním v období Třicetileté války. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Jednolodní mariánský kostel patří mezi nejkrásnější církevní stavby v arcidiecézi. Při vstupu do kostela si můžeme všimnout balkonu s balustrádou a třech zvonů ve věži. Na hlavním oltáři najdeme dřevěnou sochu Panny Marie, která se zjevovala sedlákovi. Po stranách u svatostánku najdeme sošky archanděla Gabriela a archanděla Michaela. Apsidu za oltářem zdobí sochy rodičů Panny Marie a socha sv. Josefa. Interiéry gotického kostela jsou zdobeny malbami Nanebevzetí a Navštívení Panny Marie. Jsou zde tři kaple a oltářní náhrobek hraběte Seilerna, jehož rodová hrobka se nachází pod presbytářem. Kostel je propojen s klášterní budovou a zajímavostí je, že má dvě sakristie a dvě oratoře (Pavelec, c2024). Přes Štípu vede Cyrilometodějská stezka.

Před kostelem se rozprostírá Mariánské náměstí, kde se nachází kašna a lavičky. Ve farním areálu je zrekonstruovaný park s altánem. Pouť se zde koná okolo svátku Narození Panny Marie. Začíná v sobotu v dopoledních hodinách mší svatou pro mládež a ve večerních hodinách probíhá modlitba růžence a mše pro poutníky. V neděli zde probíhají čtyři mše a ve tři hodiny bývá slavnostní požehnání a loučení s poutníky. (Zlin.eu, 2020)

2.2.16 Uherský Brod

Dvacet kilometrů východně od Uherského Hradiště, ve Zlínském kraji, najdeme Uherský Brod, který má svůj děkanát. Historie vypráví o ženě, která prosila Marii, aby mohla počít syna. Marie se jí zjevila ve snu a její přání vyslyšela. Žena dala Marii vystavět kapličku na místě, kde ve sněhu vyrostla růže. Prosit sem přišel i uherský král, který nechal přestavět kapličku na kostel s obrazem Panny Marie Růžencové. Nynější kostel stojí před mariánským sloupem a byl postaven v gotickém stylu, později přebudován na barokní. Nad hlavním vchodem je znázorněn znak rodu Kauniců, protože hraběnka tohoto rodu výrazně přispěla k opravě kostela, který byl vysvěcen roku 1742. Kostel je propojen s dominikánským klášterem a dominantním prvkem jsou dvě věže. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Trojlodní kostel Nanebevzetí Panny Marie se vzácným obrazem Panny Marie Růžencové, který připomíná obraz Matky Boží Čenstochovské, najdeme na Růžencovém oltáři, který je po pravici. Tento obraz má okolo sebe dalších 15 obrázků, které připomínají tajemství Svatého Růžence. Obraz je řazen do skupiny děl byzantského typu „Hódegetria“ a bývá používán překlad jako „ta, která ukazuje cestu“. Hlavní oltář je ozdoben sousoším Nanebevzetí Panny Marie, dále jsou zde dva větší a šest menších oltářů. Kostel má několik hrobek, které jsou rozprostřené po půdorysu kostela. Dvě najdeme v presbytáři, jednu za hlavním oltářem a hrobky jsou umístěné i před menšími oltáři v kostele. V klášteře, který je propojen s kostelem, sídlí Základní umělecká škola a najdeme zde velkou zahradu. Kostel je obklopen parkem, ve kterém jsou veřejné toalety a naproti kostelu se nachází informační centrum s planetáři. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Každoročně sem chodí poutníci na růžencovou pouť, která probíhá první neděli v říjnu. Poutě se účastní stovky tisíc poutníků a program zde bývá dvoudenní. V sobotu vychází průvod do kostela, kde je sloužena mše s následnými modlitbami. V neděli zde probíhá pět mší, z jichž jedna bývá ve slovenštině. Dopoledne projde krojovaný průvod do klášterní zahrady a v odpoledních hodinách poutníci mohou zajít na loretánské litanie. (Klášter sv. Kříže, 2021)

2.2.17 Zašová

Kousek od Zubří najdeme obec Zašová, která spadá do Zlínského kraje a děkanátu Valašské Meziříčí. Poutní tradice k Panně Marii Zašovské je spojena s legendou o zbloudilém rytíři, který byl zraněn a šlo mu o život. Zjevila se mu však Marie, která ho dovedla ke studánce, u níž přišel k novým silám. Vděčný rytíř dal zhotovit obraz Marie s dítětem, která podává záchranné lano. Původní kostel zde byl dřevěný, až roku 1714 jej nechal hrabě ze Žerotína přestavět do barokní podoby a umístil do něj obraz Marie s dítětem od rytíře. Roku 1725 se ke kostelu přistavěl klášter řádu Nejsvětější Trojice. (Odehnal a Kocianová, 2008)

Jednolodní stavba má odsazený pětiboký presbytář a najdeme zde čtyři boční oltáře. Zajímavostí je boční oltář vlevo, kde objevili pozdní gotickou řezbu ukřižování v životní velikosti. Tato řezba se našla roku 1999 a přezdívá se jí „Ukřižovaný ze Zašové“ a nejspíše byla zhotovená v Sedmihradsku. Kousek od kostela poutníci najdou studánku, ke které dle pověsti Marie zavedla rytíře. Lidově se zde říká „Stračka“ a ve výklenku je umístěná socha Panny Marie s dítětem držící šňůrku ze svého pláště. Nedaleko od kostela je nově zhotovená křížová cesta, kterou vytvořili žáci SUPŠ ve Valašském Meziříčí. Ti použili techniku malby plošnými barvami na sklo a vytvořili destičky 24x30 centimetrů. Destičky byly následně zasazeny do ocelové konstrukce, která má tvar kříže a proběhla instalace do klášterní zahrady. Každé zastavení bylo sponzorováno donátory. (Pavelec, c2024)

Poutě se zde konají po svátku Navštívení Panny Marie. Pouť trvá celý víkend, od pátku bývá lidem zpřístupněna výstava v klášteře, v sobotu ve večerních hodinách probíhá rozjímání nad růžencem u Stračky a vše vrcholí v neděli. To zde probíhají tři mše, je přichystána prohlídka kostela a kláštera a v odpoledních hodinách probíhá uctívání obrazu Panny Marie Zašovské s požehnáním.

2.3 Vnímání vybraných poutnických míst rezidenty

Cílem průzkumu bylo analyzovat dopady RCR na místní obyvatele a zjistit jejich postoj k připravenosti místa na konání poutnických akcí ve vybraných poutních místech: Svatý Kopeček a Velehrad. Jak je osobně ovlivňují poutníci při konání poutí, či pociťují změnu v běhu života v obci nebo nevnímají pouť jako faktor zhoršující prostředí obce. V neposlední řadě mě také zajímal jejich postoj k ekonomickému přínosu RCR, zda rezidenti vnímají RCR jakožto zdroj ekonomických prostředků či nikoli.

2.3.1 Průzkumné otázky

1. Jaký mají rezidenti ve vybraných poutních místech postoj k RCR?
2. Přispívá RCR k rozvoji lokality?
3. Jaké negativní vlivy vnímají obyvatelé ze strany RCR?

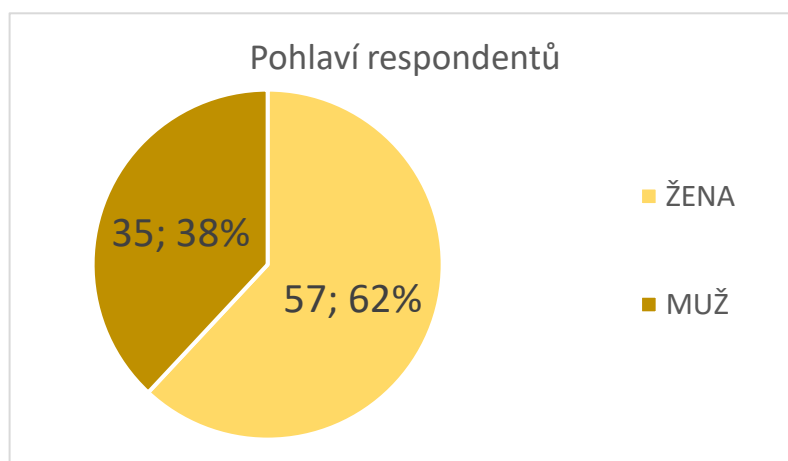
2.3.2 Sběr dat a průzkumný vzorek

Dotazník jsem vytvořila ve Wordu, protože jsem dotazníky následně tiskla. Dotazníky jsem sbírala osobně na Svatém Kopečku a na Velehradě, kde jsem oslovovala rezidenty mimo období hlavních poutí. Dotazník obsahoval 12 otázek, z nichž pět otázek bylo dichotomických a čtyři

otázky v podobě Likertovy škály. Poslední tři otázky byly uzavřené. Dotazník měli respondenti vyplněný za 5-7 minut. Sběr dat jsem uskutečnila v srpnu a začátkem září roku 2023. Dotazníkové šetření je dělené na dvě části, a to dle polohy sesbírání dat na data ze Svatého Kopečku a data z Velehradu. Data jsem sesbírala od 205 respondentů z nichž 92 je ze Svatého Kopečku a 113 z Velehradu.

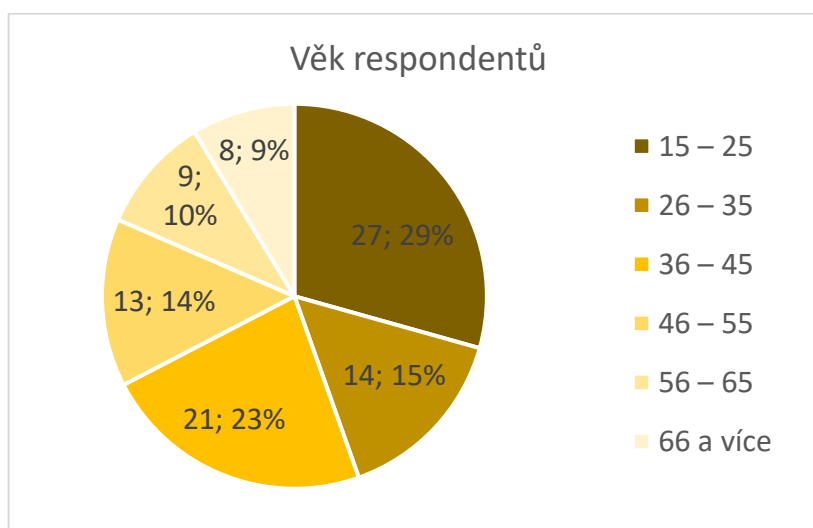
2.3.3 Svatý Kopeček

Dotazník na Svatém Kopečku vyplnilo 35 mužů, kteří činí 38 % a 57 žen, což představuje 62 %, viz. obr. 5. Věkové rozložení respondentů bylo nejvíce zastoupeno skupinou 15-25 let, kde tato skupina tvořila 29 % respondentů, dále byla skupina 36-45 let, kde bylo 23 % respondentů. Naopak nejméně zastoupená skupina byla ve věku 66 let a více, která tvoří pouze 9 % respondentů, viz. obr. 6. Nejvíce respondentů mělo ukončenou střední školu s maturitou, konkrétně 38 % a nejméně zastoupená byla základní škola, která tvořila 8 %.



Obr. 5: Respondenti dle pohlaví 1

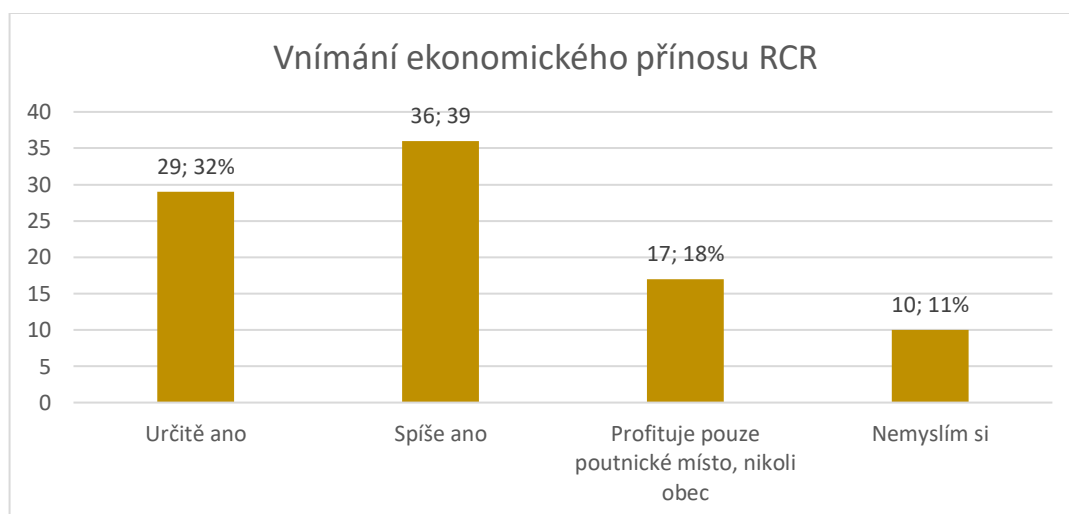
Zdroj: Vlastní zpracování



Obr. 6: Věk respondentů 1

Zdroj: Vlastní zpracování

Dotazníkového šetření na Svatém Kopečku se zúčastnilo 92 respondentů. Z analýzy dat vyplynulo, že 65 % respondentů, tedy 60 osob, se zúčastnilo pouti v místě svého bydliště a 35 % pouť v místě svého bydliště nikdy neabsolvovalo. Co se týče pouti mimo bydliště respondentů, tak té se zúčastnilo 59 % respondentů čili 54 osob. Z dotazníků vyplynul *postoj rezidentů k RCR*, kteří jej ve většině případů vnímají jakožto ekonomicky přínosný pro obec či region, viz. obr.7. Ovšem aktivně zapojených do podnikání v cestovním ruchu je pouze 19 respondentů, což činí 21 %. Rezidenti vnímají propojení veřejné a církevní správy na území v období poutí a 40 respondentů, což představuje 43 %, neví, jaká je komunikace obce s církví. 29 respondentů považuje tuto komunikaci za dostačující a 14 ji označilo jako výbornou. Negativně popsalo komunikaci církve a obce 9 respondentů, viz. příloha B. Rezidenti byli dále dotazováni na posouzení kvality služeb poblíž náboženských památek, viz. příloha B. Nejlépe z tohoto hodnocení vyšly služby s prodejem suvenýrů, které mají průměrnou známku 2,37 a stejnou známkou ohodnotili rezidenti i úklid veřejných prostor v obci. V tomto průměru se pohybují i stravovací služby, které respondenti ohodnotili známkou 2,43. Naopak nejhůře hodnocené byly ubytovací služby, které získaly průměrnou známku 2,65.



Obr. 7: Vnímání ekonomického přínosu 1

Zdroj: vlastní zpracování

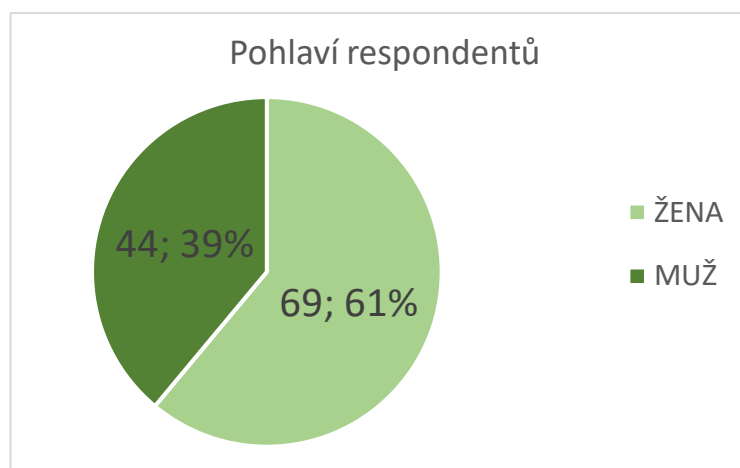
Následně rezidenti posuzovali, zda *RCR přispívá k rozvoji lokality*, kde vybírali hodnotu, jak moc s tvrzením souhlasí (viz. příloha B). Nejvíce se respondenti ztotožňovali s tvrzením, že RCR zvyšuje povědomí o obci, kdy odpověď 1, naprosto souhlasím, zvolilo 45 osob, což tvoří 49 % respondentů. 32 osob zvolilo odpověď 2, souhlasím, a nikdo z dotazovaných nezvolil odpověď 5, naprosto nesouhlasím. K této otázce se vázal i bod o přílivu turistů do obce, kdy si jsou respondenti vědomi, že turisté přijíždějí i díky RCR. Naprostý souhlas s tímto tvrzením uvedlo 37 respondentů, což činí 40 % a 38 respondentů volilo druhou souhlasnou odpověď. Celkově se tedy na tomto tvrzení shodlo 81 % respondentů. Co se týče propojení RCR a zlepšení služeb v obci, jako osvětlení veřejných prostor, laviček v parcích apod., tak 17 respondentů volilo odpověď 1 a 30 respondentů volilo odpověď 2, což dohromady představuje 51 % respondentů, kteří vnímají RCR jako pomocný faktor při zřizování veřejných služeb, ale 21 % respondentů čili 19 osob, s tímto tvrzením nesouhlasí. Respondenti ve větší míře vnímají, že se díky RCR rozvíjí

pracovní možnosti v lokalitě, a s tímto tvrzením souhlasí 43 dotazovaných, což tvoří 46 % respondentů. 30 % respondentů volilo při této otázce odpověď 3, čili „nevím“. Nejednoznačné jsou výsledky propojení RCR s údržbě pěších stezek a silnic, kdy odpověď 2 volilo 25 osob, kteří představují 27 % a odpověď 4 volilo 26 osob, tedy 28 %. A 26 osob volilo 3 odpověď, která není ani souhlasná ani nesouhlasná. Podobně tomu bylo i u posouzení kapacit v UZ a SZ. Kdy 34 respondentů volilo odpověď 3, tudíž nebyli schopni říci, zda má RCR vliv na rozšiřování kapacit ve SZ a odpovědi 2 a 4 rozděluje pouze jeden hlas, kdy převládá odpověď 2 se zastoupení 22 osob. Podobná situace je i v UZ, kdy největší zastoupení bylo u odpovědi 3, konkrétně 32 %, avšak rozdíl mezi 2 a 4 odpovědí je větší rozdíl, kdy 2 odpověď volilo 24 osob a 4 odpověď volilo 18 osob. Rezidenti projevili nesouhlas s propojením RCR a rozvojem parkovacích ploch, kdy 35 osob volilo 4 odpověď a 24 osob zvolilo 3 odpověď.

Jakožto *negativní dopad RCR na oblast* vnímají rezidenti dopravní situaci v období hlavní poutě, kdy tvrzení o zhoršení dopravy v období poutě průměrně získalo známku 2,78. S tímto tvrzením naprosto souhlasilo 19 osob, tedy volily odpověď 1, které tvoří 21 % respondentů a 28 osob volilo odpověď 2. Naprostý nesouhlas s tímto tvrzením a tedy odpověď 5 volilo 14 osob, které představují 15 % respondentů. Se zvýšeným hlukem v obci v období poutě souhlasí 35 osob, které tvoří 38 % respondentů, tedy 13 jich volilo odpověď 1 a 22 odpověď 2. 25 osob volilo odpověď 5, tedy projevily naprostý nesouhlas a představují 27 % respondentů. Většinový nesouhlas se projevil u tvrzení o vlivu RCR na rušení nočního klidu, kdy 30 osob volilo odpověď 4 a 36 osob volilo odpověď 5, dohromady tvoří 72 % respondentů. Ovšem 12 respondentů na tuto otázku volilo souhlasnou odpověď 2, a představují 13 %. Nadpoloviční většina, přesněji 60 % respondentů nesouhlasí s tvrzením, že RCR láká do obce příliš návštěvníků a tím obtěžuje místní obyvatele a podobně je tomu u otázky, zda má RCR vliv na znečišťování obce, kdy 51 % respondentů vyjádřilo nesouhlas s tímto tvrzením.

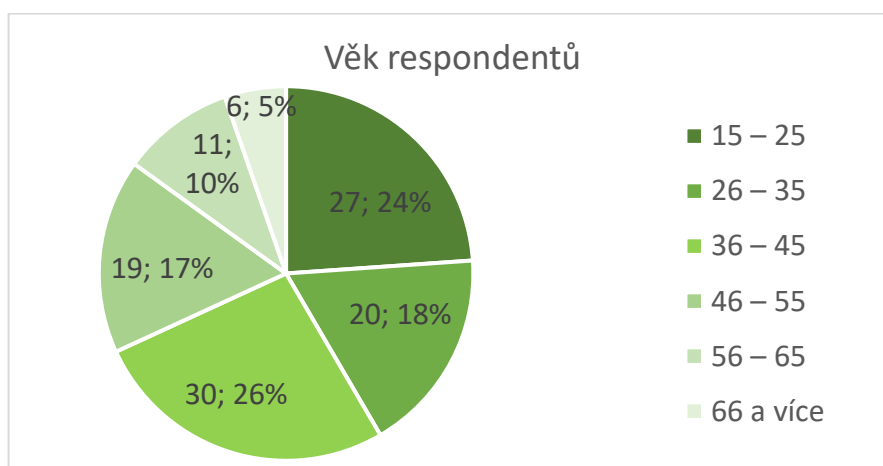
2.3.4 Velehrad

Dotazník na Velehradě vyplnilo 44 mužů, což představuje 39 % respondentů a 69 žen, což značí 61 % respondentů, viz. obr. 8. Nejpočetnější zastoupení ve věkové skupině měla oblast 36-45 let, která tvoří 26 % respondentů. Nejméně zastoupenou skupinou bylo věkové rozmezí 66 let a více, kde dotazník vyplnilo pouze 5 % respondentů, viz. obr. 9. Co se týče dosaženého vzdělání respondentů, tak nejpočetnější skupinu tvoří středoškolské vzdělání s maturitou, kterých se do dotazníku zapojilo 28 % a nejmenší podíl zde mají lidé s ukončeným základním vzděláním, kteří tvoří 11 % respondentů.



Obr. 8: Respondenti dle pohlaví 2

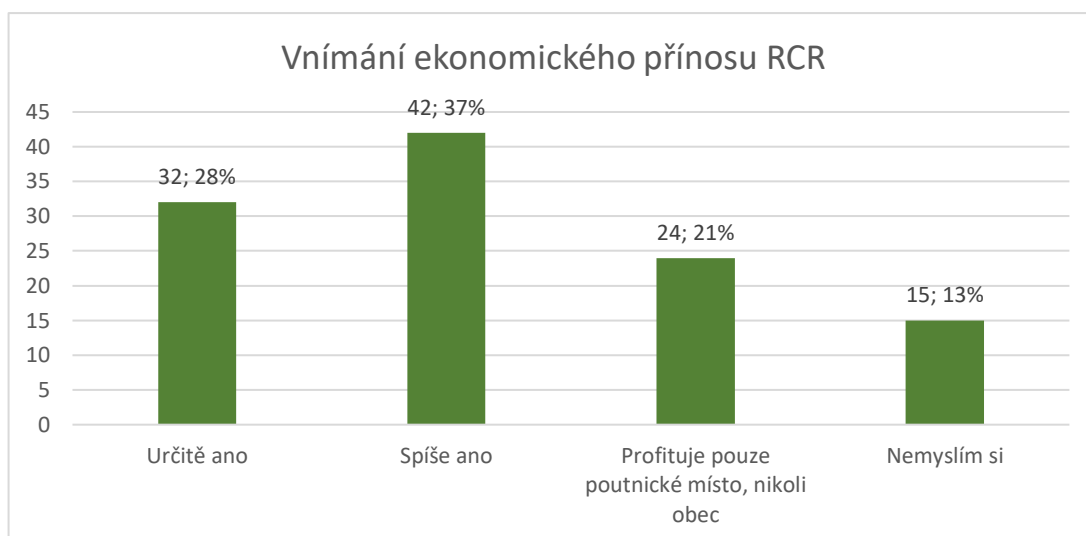
Zdroj: Vlastní zpracování



Obr. 9: Věk respondentů 2

Zdroj: Vlastní zpracování

Dotazníkového šetření na Velehradě se zúčastnilo 113 respondentů. Data ukazují, že 84 respondentů, tedy 74 %, se účastnilo poutě v místě bydliště a 60 respondentů, tedy 53 %, se zúčastnilo poutě i mimo své bydliště. Dotazníkové šetření nám ukazuje *postoj respondentů k RCR*, kdy 32 osob vnímá RCR jakožto ekonomicky přínosný do obce a ke spíše prospěšnému odvětví se přiklání 42 osob. Dohromady tvoří 65 % respondentů. Přínos pouze pro poutnické místo vnímá 24 osob, které tvoří 21 % respondentů. A zbylých 15 osob nepovažuje RCR jakožto ekonomicky přínosné odvětví, viz. obr. 10. Z dotazovaných vykazuje příjmy z poutnického místa 34 osob čili 30 % respondentů. Co se týče komunikativních vztahů mezi obcí a církevní správou, tak 39 osob čili 35 % respondentů, označilo tuto komunikaci jakožto „dostačující“ a 32 osob jako „výbornou“. Na opačné straně se vyjádřilo 15 osob, že komunikace je „spíše špatná“ a 5 osob ji bere jako „špatnou“. Respondenti ohodnotili i kvalitu nabízených služeb v obci, kdy nejlépe ohodnocena byla služba se suvenýry, která dostala průměrnou známku 2,5. Těsně za suvenýry ohodnotili respondenti známkou 2,51 SZ. S následným odstupem, a známkou 2,68 ohodnotili respondenti úklid veřejných prostor. Nejhorše ohodnocené byly ubytovací služby, které získaly známku 2,81. U všech služeb měla největší zastoupení známka 2.

**Obr. 10: Vnímání ekonomického přínosu 2***Zdroj: Vlastní zpracování*

Rezidenti dále vyjádřili svůj názor, zda podle nich *RCR přispívá k místnímu rozvoji*. 54 % respondentů vnímá spojitost RCR a údržby pěších cest a silnic, konkrétněji 18 osob volilo odpověď 1 a 43 osob volilo odpověď 2. Oproti tomu 10 osob s tímto tvrzením naprosto nesouhlasilo a ti tvoří 9 % respondentů. Shodný postoj měli respondenti u otázky, zda RCR zvyšuje povědomí obci, kdy s tímto tvrzením souhlasilo, tedy volilo odpověď 1 nebo 2, 75 % respondentů. Souhlasně se respondenti vyjádřili i k vlivu RCR na příliv turistů do obce, kdy 59 % dotazovaných volilo buď odpověď 1 nebo 2. Souvislost mezi rozvojem pracovních míst a RCR vnímá 47 % respondentů a 32 % respondentů je proti tomuto tvrzení, zbylých 21 % volilo odpověď 3. Dle většiny dotazovaných, přesněji 69 osob volilo buď odpověď 1 nebo 2 a tvoří dohromady 61 % respondentů, se díky RCR zlepšují veřejné služby a s tímto tvrzením nesouhlasilo, volilo odpověď 4, 14 osob. S vlivem RCR na množství parkovacích ploch naprosto souhlasilo 13 osob, největší zastoupení bylo u možnosti 3, čili „nevím“, kterou zvolilo 35 osob, čili 31 % respondentů. 16 osob projevilo naprostý nesouhlas se spojitostí RCR a rozvojem parkovišť. Spojitost mezi RCR a rozvoje UZ vnímá 32 % respondentů, kteří volili odpověď 1 nebo 2 a 34 % respondentů tuto spojitost nepociťuje čili volili odpověď 4 nebo 5. Větší rozdíl je zaznamenán u spojitosti RCR a SZ, kdy s daným tvrzením naprosto souhlasilo či souhlasilo 49 % respondentů a nesouhlas projevilo 32 % respondentů, 19 % zvolilo odpověď 3, čili „nevím“.

Veškeré *negativní dopady*, které byly v dotazníku zmíněny, mají své maximum v odpovědi 4 či 5, což značí, že respondenti dopady RCR nepovažují za tak razantní. Ovšem pokud se podíváme na procentní zastoupení u odpovědí, tak u otázky dopravy se vyjádřilo 18 respondentů, čili 16 %, kteří považují dopravu v období poutí jako ztíženou a 32 osob volilo v této otázce odpověď 2, dohromady mají 44% zastoupení. Respondenti, kteří nepociťovali změnu v dopravě v období poutí tvoří 33 % a 22 % respondentů zvolilo odpověď 3. Nadpoloviční většina, tedy 58 % respondentů, nezaznamenává zvýšení hluku v obci v období poutí, kterou ovšem uvedlo 29 % respondentů, kteří zaškrtnuli odpověď 1 či 2. Průměrně nejhůře v této kategorii dopadlo rušení nočního klidu, které dostalo v průměru známku 2,56 a 7 osob naprosto souhlasilo s tvrzením, že RCR má vliv na rušení nočního klidu, 32 osob však bylo výrazně proti tomuto tvrzení. Respondenti nevnímají návštěvníky jako přítěž a v nadpoloviční většině nesouhlasí s tvrzením, že by RCR souvisel se znečišťováním obce.

2.4 Diskuse

Bakalářská práce se zabývala vnímáním RCR místními obyvateli ve vybraných územích Olomoucké arcidiecéze a jeho dopady na rezidenty. Tato data se sbírala kvantitativním dotazníkovým šetřením ve městech Svatý Kopeček a Velehrad. Výsledky dotazníku tak mají dvě části, kde se porovnává dopad RCR na rezidenty.

Nejprve k datům ze Svatého Kopečku, kde se do dotazníkového šetření zapojilo 92 respondentů. Nadpoloviční většina dotazovaných se zúčastnila poutě v místě trvalého bydliště a větší část dotazovaných se zúčastnila i poutě mimo své trvalé bydliště. Dotazovaní ze Svatého Kopečku uvedli, že většina z nich vnímá RCR jakožto výdělečné odvětví z hlediska ekonomiky a jsou si tudíž vědomi pozitivního vlivu cestovního ruchu na místo. Do cestovního ruchu však tři čtvrtiny respondentů nejsou aktivně zapojeni a oni osobně neprosperují z cestovního ruchu. Zde bych vnímala možnost potencionálního zlepšení. Rezidenti se mohou zapojit do koloběhu cestovního ruchu tak, že buď začnou vyrábět specifické předměty, které si budou návštěvníci kupovat či si mohou založit kavárnu nebo bistro, kterých jsem na Svatém Kopečku moc nezaznamenala. Z dotazníkového šetření vyšlo najevo, že rezidenti nevnímají komunikaci obec – církev. Tato komunikace je velice důležitá nejen v konání poutních akcí, ale i celoročně při menších akcích. Podpora obce místní církevní komunity může pozměnit vnímání rezidentů, kteří mohou být ochotni se akce zúčastnit, když zaznamenají úzkou spolupráci obce s církví. Pokud jejich komunikaci obyvatelé nevnímají, mohou se zvenčí tyto subjekty jevit jako rivalové, a především je důležité dbát na církevní i obecní harmonogram, aby se netříštily akce.

Rezidenti na Svatém Kopečku si jsou vědomi, že RCR pomáhá zvýšit vědomí o obci a díky němu přichází více návštěvníků, kteří přinášejí do obce peníze. Avšak v období hlavní poutě respondenti pociťují zhoršení dopravy, což může souviset i s komunikací církev – obec, kde by se měly tyto subjekty dohodnout na pomoci od policie při řízení dopravy či upravit směr jízdy tak, aby nenarušoval dopravní provoz. Co se týče dalších pozitivních dopadů RCR na obec, tak ve většině případů rezidenti volili prostřední známky. V případě rozvoje parkovacích ploch respondenti nevnímají souvislost s RCR. Rozvoj parkovacích ploch je zde dle mého názoru spojen především se zoo, pod kterou se nachází parkoviště. Následně je v obci jedno velké parkoviště u dětského hřiště, které je spíše blíže k zoo. U baziliky se nachází menší parkoviště, které využívají spíše věřící lidé, kteří dojedou na mši svatou. Zde je poměrně těžká i orientace pro řidiče, kteří pojedou na parkoviště u baziliky poprvé, protože k bazilice vede několik jednosměrek a do některých ulic je zákaz vjezdu, takže z mého pohledu je orientace pro řidiče dost matoucí. Rezidenti vnímají lehké spojení mezi údržbou obce a RCR, kdy jsou po obci rozmístěné odpadkové koše a trávničky u baziliky i příchozí cesty jsou pěkně upravené. Ovšem i zde se najdou znaky vandalismu, a to především sprejerství, kdy jsou popisné cedule u baziliky posprejované a nepůsobí pěkným dojmem.

Do dotazníkového šetření na Velehradě se zapojilo 113 respondentů. Nadpoloviční většina respondentů se zúčastnila jak poutě v místě svého trvalého bydliště, tak poutě mimo své trvalé bydliště. Podobně jako na Svatém Kopečku není ani na Velehradě do cestovního ruchu aktivně zapojeno moc obyvatel, avšak profit z RCR vnímají více jak tři čtvrtiny dotazovaných. Nabízí se zde opět možnost zapojit se do cestovního ruchu pořízením stánku a prodáváním lokálních surovin či výrobků na pouti. Rezidenti zaznamenávají komunikaci mezi církví a obcí a více než

polovina dotazovaných hodnotí jejich komunikaci kladně. To je dobré z hlediska koordinace akcí v obci i pomoci s propagací církevních akcí.

Lidé jsou si vědomi, že RCR zvýšil povědomí o obci a přináší peníze do obce. Avšak ani ne polovina respondentů vnímá RCR jakožto zdroj pracovních míst i přes to, že v místě je dostatek ubytovacích zařízení a kaváren, ve kterých mohou pracovat. Co se týče rozvoje parkovacích ploch, tak respondenti neví, zda souvisí s RCR. Dle mého názoru jsou parkovací plochy na Velehradě mnohem lépe umístěné v porovnání se Svatým Kopečkem, protože hned tři parkoviště najdeme v blízkosti poutního areálu, z nichž centrální parkoviště Velehrad je hned u vstupu do poutního areálu. Více než polovina respondentů vnímá spojitost mezi údržbou pěších stezek a RCR. Myslím si, že je to zejména díky Cyrilometodějské stezce, která láká na Velehrad množství poutníků a udržení kvality stezky je jednou z podmínek pro pořádání pěších poutí. Areál působí uklizeným dojmem a je zde upravená zeleň v areálu.

Obecně lze konstatovat, že RCR zvyšuje atraktivitu daného místa a přináší bohatství do obce. Místní by z něj však mohli těžit více než do současné chvíle – zprovoznění stánku, brigády v kavárnách v období poutí, výpomoc v poutním areálu... Je důležité, aby byla více transparentní komunikace církev – obec a projevily se tak vztahy těchto institucí, které pokud budou dobré, mohou být lépe vnímané pořádané akce jak z jedné tak druhé instituce místními obyvateli. Zároveň je potřeba klást důraz na ovlivnění dopravy poutním procesím a v obci v době konání poutní zvýšit počet odpadkových košů, aby se nezvyšovalo znečištění v obci. U religiálních památek je důležité dbát na rozvoj parkovacích ploch, aby byly adekvátně rozmístěné, a především v dostatečném množství pro návštěvníky. V poslední řadě bych ráda zmínila, že RCR přispívá ke zlepšování prostředí v obci a je třeba dbát na kvalitu nabízených služeb, zejména v UZ s SZ, které jsou součástí zážitku návštěvníka na poutním místě a mohou tak ovlivnit jeho další návštěvu.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo identifikovat vnímání RCR rezidenty na vybraných poutních místech v Olomoucké arcidiecézi, konkrétně na Svatém Kopečku a na Velehradě. Práce je rozdělena na dvě kapitoly, z nichž první kapitola je zaměřena teoreticky na problematiku poutí a následně RCR. Druhá kapitola se věnuje popisu Olomoucké arcidiecéze a samotnému výzkumu.

Teoretická část se zabývá historií poutí, která sahá až do dob před naším letopočtem a následně zmiňuje ovlivnění pořádání poutí v dobách komunismu. V této části práci dále uvádím motivaci poutníků ke konání těchto cest. Motivace ke konání pouti je subjektivní záležitost, avšak společným aspektem ke konání poutní bývá odloučení se na chvíli od běžného života. V této části jsou uvedené významné poutní trasy jako jsou trasy do Říma, Mariazell či Fatimy. Následně jsem se v této části práce zabývala termínem RCR, který patří mezi nejstarší formy cestování. Uvedla jsem religiózní památky různých náboženství, např. islámskou Mekku, buddhistický Angkor či hinduistickou horu Kailáš. V neposlední řadě zde zmiňuji propagaci RCR. Poslední kapitola v teoretické části se zabývá obecnými dopady RCR, které jsem dělila do třech kategorií: ekonomické, environmentální a socio-kulturní.

V analytické části práce jsem popsala Olomouckou arcidiecézi a uvedla jsem 17 poutních míst, z nichž 3 jsou hlavního významu a zbylých 14 důležitého významu. Výzkumné šetření se konalo na Svatém Kopečku a na Velehradě, což jsou poutní místa hlavního významu. Na Svatém Kopečku se do šetření zapojilo 92 respondentů a dotazníkového šetření na Velehradě se zúčastnilo 113 respondentů. Respondenti byli dotazováni mimo období hlavní poutě a jsou z řad místních obyvatel. Respondenti odpovídali na 12 otázek, kde byly otázky uzavřené, dichotomické a v dotazníku byly i otázky typu Likertova škála, viz. Příloha A. Stanovila jsem si tři průzkumné otázky a to:

1. Jaký mají rezidenti ve vybraných poutích místech postoj k RCR?
2. Přispívá RCR k rozvoji lokality?
3. Jaké negativní vlivy vnímají obyvatelé ze strany RCR?

Dotazníkové šetření na Svatém Kopečku ukázalo, že se do výzkumu zapojilo 65 % rezidentů, kteří se účastní poutní v místě svého trvalého bydliště a 59 % dotazovaných se účastní poutí i mimo své bydliště. Co se týče výzkumné otázky 1, tak rezidenti na Svatém Kopečku vnímají RCR jakožto ekonomicky přínosný pro region, avšak pracovně aktivních v tomto odvětví jich je pouze 19, což představuje 21 %. Respondenti hodnotili nabízené služby, konkrétně ubytování, stravování, nabídku suvenýrů a úklid veřejných prostor. Nejlépe ohodnocené byly služby s prodejem suvenýrů, které respondenti ohodnotili průměrnou známkou 2,37. Nejhůře v tomto hodnocení dopadly ubytovací služby, které dostaly známkou 2,65. Respondenti byli dotazováni na komunikaci mezi obcí a církví v období poutí, 43 % respondentů neví, jaká tato komunikace je a 47 % respondentů volilo buď odpověď „výborná“ či „dostačující“. Dle mého názoru je vztah mezi obcí a církví důležitý, protože pokud budou tyto vztahy dobré, tak mohou být místní obyvatelé tolerantnější k akcím konaným církví. Další výzkumná otázka se zabývala rozvojem lokality, kdy respondenti vnímají do jisté míry spojitost s RCR. V nadpoloviční většině, tedy v 51 % spojují rozvoj veřejných služeb s RCR, avšak co se týkalo údržby pěších stezek, tak souhlasné odpovědi zde volilo pouze 38 % respondentů a 33 % respondentů s tímto tvrzením nesouhlasilo, zbytek respondentů volil neutrální odpověď. Respondenti jsou si vědomi, že RCR přináší peníze buď do

obce nebo soukromým podnikatelům. Z negativních vlivů zaznamenávají respondenti především zhoršenou dopravní situaci v období hlavní poutě, kdy 51 % dotazovaných volilo souhlasné odpovědi. V menší míře, přesněji v 38 %, označili za další negativní jev hluk období poutí, avšak 48 % dotazovaných neslučuje hluk s konáním hlavní poutě.

Dotazníkového šetření na Velehradě se zapojilo 74 % lidí, kteří se účastní poutě v místě svého bydliště a 53 % se účastní poutí i mimo své bydliště. K výzkumné otázce číslo 1, na Velehradě vnímají komunikaci mezi obcí a církevní správou v 28 % výborně a v 35 % ji hodnotili jako dostačující. Jako špatnou ji označili pouze 2 % respondentů. Dotazovaní vnímají ekonomickou hodnotu poutnického místa, kdy souhlasné odpovědi volilo 65 % respondentů a 21 % vnímá přínos pouze pro poutnické místo. Do aktivit v cestovním ruchu je zapojených 30 % respondentů, kteří profitují z RCR. Byly hodnocené i poskytované služby v lokalitě, kdy nejlépe dopadly dopaly služby s prodejem suvenýrů, které dostaly známku 2,5. Oproti tomu ubytovací služby ohodnotili respondenti známkou 2,81. Co se týče rozvoje lokality, tak respondenti si jsou vědomi, že je obec díky RCR známá a tím láká turisty k návštěvě, kteří zde následně utrací své peníze. Podle 51 % dotazovaných je příjem peněz ať už obci či soukromým podnikatelům spjat s RCR. Respondenti spojují údržbu pěších stezek s RCR a to v 54 %. V nadpoloviční většině, konkrétně v 61 %, se respondenti shodli, že RCR přispívá k rozvoji veřejných služeb v obci. Jakožto negativní vliv je zde vnímána, podobně jako na Svatém Kopečku, doprava v období poutí, kterou označilo 44 % respondentů jako problémovou. Razantně zde další negativní vlivy identifikovány nebyly, protože hluk v obci v období poutí si s RCR spojuje pouze 29 % dotazovaných. Podrobné výsledky z dotazníkového šetření můžeme najít níže v příloze.

Bakalářská práce identifikovala postoj rezidentů v RCR na vybraných místech v Olomoucké arcidiecézi a její výsledky poukázaly na vnímání služeb rezidenty, které se mohou dle výsledků zlepšit a může pomoci k rozšíření znalostí o RCR a jeho výhodách a nevýhodách pro obec. Na obou sledovaných poutních místech se mohou rezidenti zapojit do koloběhu cestovního ruchu. Například tím, že si zajistí brigády v restauračních či ubytovacích zařízeních. Pro lepší přiblížení poutního místa rezidentům by byla dobrá aplikace s QR kódy, které by byly rozmístěné po obci. Díky těmto kódům by se mohli místní, ale i návštěvníci, dozvědět zajímavosti z historie poutního místa, informace o svatém daného místa, prozkoumali by zákoutí své obce či by se díky kódům dozvěděli o akcích, které se budou na poutním místě konat. V Olomoucké arcidiecézi může dále vzniknout produkt cestovního ruchu zaměřený na poutní místa důležitého významu, které jsou zasvěcené Panně Marii. Těchto poutních míst je v Olomoucké arcidiecézi sedm, konkrétně: Dub nad Moravou, Cholín, Provodov, Suchdol u Prostějova, Štípa, Uherský Brod a Zašová. Další zajímavý produkt v arcidiecézi je propojení Velehradu s poutními místy Osvětimany a Blatnicí. Tato místa propojují svatí Cyril a Metoděj. I když jsou místa již propojená díky Cyrilometodějské stezce, tak by nebylo od věci je začít prezentovat společně jako místa, kde působili sv. Cyril s Metodějem.

Seznam použité literatury

- AKTUÁLNĚ.CZ. *Jeruzalém* [online]. 2014 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://www.aktualne.cz/wiki/geografie/staty-a-mesta/jeruzalem/r~c9c44af62c5a11e4bce90025900fea04/>
- AKTUÁLNĚ.CZ. *Pout' do Mekky* [online]. 2015 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/pout-do-mekky/r~47f847308b8511e5b286002590604f2e/>
- BALÍK, Stanislav a HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 9788073251307.
- BALOUNOVÁ, Jana. *K náboženskému životu a poutní tradici - děkanství Velké Meziříčí ve 20. století* [online]. Brno, 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z:
file:///C:/Users/Eva/OneDrive/Dokumenty/VYSOK%C3%81/Bakal%C3%A1%C5%99ka/510581_BP_Jana%20Balounov%C3%A11.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.
- BEČKOVÁ, Teresie. *Magni – Cesty s příběhem* [online]. 2011 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://temata.rozhlas.cz/magni-cesty-s-pribehem-8003651>
- BLACKWELL, Ruth. *Motivations for religious tourism, pilgrimage, festivals and events*. In: Razaq Raj a Nigel D. Morpeth (editoři). *Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective*. Cambridge: CABI, 2007.
- BOČKOVÁ, Markéta. *Dopad turismu na vybranou památku zapsanou na Seznamu dědictví lidstva UNESCO* [online]. 2015 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://theses.cz/id/mrt05v/STAG64723.pdf>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Mgr. Jaroslav Kacetl, Ph.D.
- BUDOVICH, Lidia Sergeevna. *The impact of religious tourism on the economy and tourism industry* [online]. 2023 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://hts.org.za/index.php/hts/article/view/8607/25128>
- CARR-GOMM, Philip. *Posvátná místa: poutní svatyně od Stonehenge po Santiago de Compostela*. Praha: Brána, 2009. ISBN 978-80-7243-409-1.
- ČÍRKEV.CZ. *Historie Mariazell. Katolický týdeník* [online]. 2004 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z:
<https://www.cirkev.cz/archiv/040520-historie-mariazell>
- COLEMAN, Simon Michael. *Pilgrimage and the world* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z:
<https://www.britannica.com/topic/pilgrimage-religion/Pilgrimage-and-the-world>
- CZECHTOURISM. *Kudy z nudy* [online]. Kudyznudy.cz. © 2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z:
<https://www.kudyznudy.cz/>
- ČERBA, Otakar. *Geografie náboženství* [online]. DATABÁZOVÉ SYSTÉMY GIS. Západočeská univerzita, Fakulta aplikovaných věd, Katedra matematiky. 2004 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch10.html>

- ČESKÁ TELEVIZE. *Toulavá kamera: Cholína* [online]. 2009 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/209411000320906/cast/86937/>
- ČESKÁ TELEVIZE. *Ztracené adresy: Stará Voda* [online]. 2012 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10318042579-ztracene-adresy/412235100191005/>
- ČSU. *Obyvatelstvo podle náboženské víry, jednotek věku a pohlaví* [online]. 2024 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SLD21040-CR&z=T&f=TABULKA&skupId=4609&katalog=33525&pvo=SLD21040-CR&v=v144__null__null__null#w=
- ČTK. *Každoroční tradice: na Filipínách si Velký pátek připomněli přibitím na kříž* Zdroj: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/kazdorocni-tradice-na-filipinach-si-velky-patek-pripomneli-pribitim-na-kriz.A170414_200216_In-zajimavosti_ELE [online]. LIDOVKY.CZ. 2017 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/kazdorocni-tradice-na-filipinach-si-velky-patek-pripomneli-pribitim-na-kriz.A170414_200216_In-zajimavosti_ELE
- DVOŘÁK, David. *CO JE ČERVENÁ STŘEDA* [online]. 2021 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.cervenastreda.cz/co-je-to-cervena-streda/>
- DYAS, Dee. UNIVERSITY OF YORK YORK. *Pilgrims and Pilgrimage* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.york.ac.uk/projects/pilgrimage/intro.html>
- GIRGELOVÁ, Jana. *Evropské poutní místo pohledem 21. století* [online]. 2010 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/28374/BPTX_2009_2_11410_OSZD001_196906_0_86799.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Mgr. Markéta Dvořáková.
- HAMPLOVÁ, Dana. *Je náboženství důležité pro ekonomický rozvoj?* [online]. 2018 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-1053.html>
- HILPERT, Markus. Regional Economic Impact of Small-Scale Pilgrimage Sites: Local Value Added by Small Sanctuaries in Rural Areas (Bavaria, Germany). *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage* [online]. 2018, 6(Iss. 3, Article 10.) [cit. 2024-04-04]. ISSN 2009-7379. Dostupné z: <https://arrow.tudublin.ie/ijrtp/vol6/iss3/10/>
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Svět české středověké církve*. Historické myšlení. Praha: Argo, 2010. ISBN 9788025701867.
- HOLEŠINSKÁ, Andrea. *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu* [online]. Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2024-03-26]. ISBN 978-80-210-8171-0. Dostupné z: https://www.google.cz/books/edition/Destina%C4%8Dn%C3%AD_management_jako_n%C3%A1stroj_re/infkDwAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1&dq=destina%C4%8Dn%C3%AD+management+jako+n%C3%A1stroj+region%C3%A1ln%C3%AD+politiky&printsec=frontcover
- HRAŠOVÁ, Zuzana. *Jeruzalém – svaté město židovství, křesťanství a islámu* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/102>

- HRON, Jan. *Religio: Náboženský turismus, nebo turismus jako náboženství? Několik poznámek ke studiu vztahů mezi náboženstvím a turismem* [online]. 2017 [cit. 2024-01-29]. ISSN 2336-4475. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/sites/default/files/pdf/137715.pdf>
- HRUŠKOVÁ, Irena. *DELFI - ZAŠLÁ SLÁVA VĚŠTÍRNY* [online]. Desperado.cz, 2006 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.desperado.cz/clanek-428-delfy-zasla-slava-vestirny.html>
- CHLUMSKÝ, Jan. *Sv. Kryštof* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://catholica.cz/?id=3338>
- CHMELÁŘ, Luboš. *Poutí místo Malenisko: O Malenisku* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.malenisko.cz/?page=clanek&clanek=info>
- JACKOWSKI, Antoni. *Pilgrimages = Pilgrimage Tourism = Religious Tourism? Discussion on Terminology. Turyzm* [online]. Uniwersytetu Łódzkiego, 1998, 5-20 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.18778/0867-5856.8.1.01](https://doi.org/10.18778/0867-5856.8.1.01)
- JANDAČ, Vojtěch. *POUTNICTVÍ V 21. STOLETÍ A JEHO DOPAD NA ROZVOJ ÚZEMÍ* [online]. 2020 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/igpmi/JANDAC_DP_2020.pdf. Diplomová práce. VYSOKÁ ŠKOLA REGIONÁLNÍHO ROZVOJE A BANKOVNÍ INSTITUT AMBIS, a.s. Vedoucí práce Doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.
- JAP. *Tiberias - svaté město pod kopečkem* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://izrael.svetadily.cz/clanky/Tiberias-svate-mesto-pod-kopeckem>
- JIRÁSEK, Ivo a Tereza ŠTĚRBOVÁ. *Religious Tourism in an Atheistic Society: The Example of the Czech Republic. International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage* [online]. 2023, (11) [cit. 2024-03-26]. ISSN 2009-7379. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.21427/EH62-Q190](https://doi.org/10.21427/EH62-Q190)
- JURÁKOVÁ, Kristýna. *Vliv cestovního ruchu na životní prostředí v Moravském krasu* [online]. Brno, 2020 [cit. 2023-10-09]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://is.ambis.cz/th/ob912/Bakalarska_prace_jurakova_t94zl.pdf. Bakalářská práce. AMBIS. Vedoucí práce Ing. Astrida Blanařová, Ph.D.
- KALIBÁNOVÁ, Veronika. *RADYNACESTU.CZ. Magická bazilika Mariazell: jedno z nejvýznamnějších poutních míst v Evropě* [online]. 2019 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/bazilika-mariazell/>
- KLÁŠTER SV. KŘÍŽE. *Růžencová pout'* [online]. 2021 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://mnisky.op.cz/ruzencova-pout>
- KOSTRUCH, Lukáš. *OBEC PROVODOV. Hlavní pout': Provodov* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.provodov.cz/hlavni-pout/a-1242>
- KUČERA, Zdeněk (ed.). *Katolická poutní místa v Česku na počátku 21. století: podle konání poutě během kalendářního roku*. V Praze: Nakladatelství P3K, 2012. ISBN 978-80-87343-10-4.
- KUMR, Miroslav. *Náboženský turismus a fenomén poutnictví v České republice a Polsku* [online]. 2017 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/nmvtl/Nabozensky_turismus_a_fenomen_poutnictvi_v_Ceske_repub

- lice_a_Polsku.pdf. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Michal Przybylski.
- KUPKOVÁ, Karolína. *Černá madona z Čenstochové: Koná zázraky?* [online]. enigmaPlus, 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://enigmaplus.cz/cerna-madona-z-censtochove-kona-zazraky/>
- La Via di Francesco* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.viadifrancesco.it/>
- MARIANOVSKÁ, Veronika a Michal NĚMEC. Fenomén Airbnb a jeho dopady v kontextu hl. m. Prahy. *IPR Praha* [online]. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2018, (08/2018) [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/078cf11fe352bb3d8b0858fa62326ae0.pdf>
- MARIANOVSKÁ, Veronika. Airbnb v Praze: Analýza množství, struktury a rozmístění nabízených ubytování k 13. 7. 2021. *IPR PRAHA* [online]. 2021 [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/d04b5921e3ed04b267ea61ccc20efe08.pdf>
- MATULÍK, Petr. Airbnb v domě rušilo sousedy, tak ho zakázali. Soud jim dal za pravdu. *IDnes.cz* [online]. 2020 [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kratkodoby-pronajem-airbnb-hluk-neporadek-sdruzeni-vlastniku-druzstvo-stiznost-soud-majitel-omezeni.A200526_134946_domaci_pmk
- NAVRÁTILOVÁ, Kamila. CHOLINA. *Pout' Hanáků do Choliny* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.obeccholina.cz/pout-hanaku-do-choliny/a-1459>
- NEJEDLÝ, Petr. *Medína (3.díl): Pahorek lučištníků* [online]. CETOMILA. 2023 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.cestomila.cz/clanek/1759-medina-3-dil-pahorek-lucistniku>
- NOVÁK, Josef. *Putování Egerie (Itinerarium Egeriae)* [online]. 2010 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=995>
- NTA; NATIONAL TOUR ASSOCIATION. *FAITH TRAVEL ASSOCIATION* [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://ntaonline.com/markets/faith-travel-association/>
- OBEC JESENEC. *Pout' v kostele sv. Libora* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.jesenec.cz/aktualne/aktuality/pout-v-kostele-sv-libora-387cs.html>
- OBEC RAJNOCHOVICE. *Kostel sv. Anny: historie* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.rajnochovice.cz/obec/historie/kostel-sv-anny/>
- OBEC VELEHRAD. *Velehradská pout' a Dny lidí dobré vůle 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.velehrad.cz/aktuality/velehradska-pout-a-dny-lidi-dobre-vule-2023>
- ODEHNAL, František a Markéta KOCIANOVÁ. *Poutní místa Moravy a Slezska*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86953-27-4.
- ODEHNAL, František. *Olomoucká arcidiecéze na prahu třetího tisíciletí*. Olomouc: Burget, 1999. ISBN 80-902798-0-5.
- OHLEK, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Kulturní historie. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 8070215100.

- OLIVEIRA, Mariana a Goretti SILVA. Pilgrimage Routes as Opportunities for Local Development: Case Study of the Way of St James in the Alto Minho Region, Portugal. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage* [online]. 2023, (11) [cit. 2024-04-04]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.21427/665C-F695>
- OSVĚTIMANY. *Pouť na Horu sv. Klimenta* [online]. 2017 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://osvetimany.cz/index.php/component/jem/event/133-pout-na-horu-sv-klimenta>
- OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí* [online]. 20. díl. Praha: J. Otto, 1903 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:c236f850-e6e1-11e4-a794-5ef3fc9bb22f?page=uuid:c1772ca0-059f-11e5-91f2-005056825209>
- PAVELEC, Lukáš. ADO. *Arcibiskupství olomoucké* [online]. © 2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.ado.cz/>
- PEŇÁZ, Jan a Táňa DOHNALOVÁ. *Pojď na pouť* [online]. 2013 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.fatym.com/view.php?cislocianku=2013060031#II>
- PETERKA, Martin. EVROPSKÁ KULTURNÍ STEZKA SV. CYRILA A METODĚJE. *Cyrlometodějská stezka* [online]. c2021 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.cyrl-methodius.cz/cs/trails/>
- Putování za kořeny* [online]. c 2023 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.putovanizakoreny.cz/slovník-pojmu>
- REDAKCE PRIMA ZOOM. Záhadné zjevení Panny Marie vidělo 70 000 lidí. Její proroctví dodnes fascinují svou přesností. *Prima ZOOM* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://zoom.iprima.cz/historie/fatima-zjeveni-panny-marie>
- ŘÍMSKÁ, Petra. *10 nejvýznamnějších památek křesťanského Říma: oživé legendy, poučná poselství a antické překvapení* [online]. 2017 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/10-nejvyznamnejsich-pamatek-krestanskeho-rima/>
- ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST BLATNICE POD SVATÝM ANTONÍNEM. *Stručná historie poutního místa* [online]. 2021 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.antoninek.cz/clanek.php?id=408>
- ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST CHOLINA. *Farnost* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://farnostcholina.cz/farnost/>
- ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST JESENEC. *O farnosti* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://kostel-svateho-libora.webnode.cz/o-farnosti/>
- SEHNALOVÁ, Anna. ČESKÝ ROZHLAS. *Jeruzalém, sporné svaté město* [online]. 2008 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jeruzalem-sporne-svate-mesto-6631716>
- ŠENLUG, Romana. *Modrá mešita: kráska se šesti minarety* [online]. 2017 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/modra-mesita/>
- SEZNAMMEDIUM. Airbnb v Praze v 2023: statistiky a trendy. *Medium.seznam.cz* [online]. 2023 [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/emil-z-investerry-airbnb-v-praze-v-2023-statistiky-a-trendy-8641>

- SCHLITZOVÁ, Jana. *Bazilika minor na Mariánské hoře v Levoči* [online]. kamsevydat.cz, 2017 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.kamsevydat.cz/bazilika-minor-na-marianske-hore-v-levoci/>
- SKOUPÍ, Tomáš. NOVINKY.CZ. *České tanečnice našťvaly domorodé Maory. Čelí obvinění z rasismu* [online]. 2021 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/koktejl-ceske-tanecnice-nastvaly-domorode-maory-celi-obvineni-z-rasismu-40363443>
- STEM. *Postoj Čechů k náboženství* [online]. 2018 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/postoj-cechu-k-nabozenstvi/>
- SVATÝ KOPEČEK. *Historie: počátky poutního místa* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <http://www.svatykopecek.cz/FixPage.asp?ID=111#mid>
- SZÉKELY, Vladimír. FENOMÉN CAMINO DE SANTIAGO: OD KŘESŤANSKEJ PÚTNICKEJ CESTY PO POSTSEKULÁRNÝ PRODUKT CESTOVNÉHO RUCHU. *GEOGRAFICKÝ ČASOPIS / GEOGRAPHICAL JOURNAL* [online]. Geografický ústav SAV, v. v. i./Institute of Geography of the Slovak Academy of Sciences, 2022, (vol. 74, no.3, pp. 223-245.) [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.31577/geogrcas.2022.74.3.11>
- SZÉKELY, Vladimír. *Stredný Spiš. Geografické rozhledy* [online]. 1992 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: [file:///C:/Users/Eva/Downloads/szekely-v-1992-stredny-spis-geograficke-rozhledy-1-4-78-79%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Eva/Downloads/szekely-v-1992-stredny-spis-geograficke-rozhledy-1-4-78-79%20(1).pdf)
- ŠEBEK, Jaroslav. ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST VELEHRAD. *JEDNOTA KŘESŤANŮ* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.farnostvelehrad.cz/zajimavosti/jednota-krestanu/>
- ŠŤASTNÁ, Michaela. SVATÝ HOSTÝN. *Historie Hostýna* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.hostyn.cz/historie.html>
- ŠTĚPÁNEK, Vít. NOVINKY.CZ. *Pouť do Mekky je letos největší v dějinách. Účastníci čelí 45stupňovému horku* [online]. 2023 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-blizky-a-stredni-vychod-pout-do-mekky-je-letos-nejvetsi-v-dejinach-ucastnici-celi-45stupnovemu-horku-40435917>
- ŠUPÍKOVÁ, Barbora. *Sofijská synagoga: největší sefardský svatostánek v Evropě* [online]. 2017 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/sofijska-synagoga/>
- VALTROVÁ, Barbora. *Udržitelný a odpovědný cestovní ruch ve Smart destinaci* [online]. České Budějovice, 2018 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/jr3gm5/DP_Valtrov_-_FINLN_PODOBA.txt. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích - Ekonomická fakulta. Vedoucí práce Ing. Petr Štumpf, Ph.D.
- VELEHRAD. *Poutní místo* [online]. c2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.velehradinfo.cz/o-velehradu/>
- VEVERKOVÁ, Božena. *Religiózní cestovní ruch v České republice se zaměřením na italskou klientelu* [online]. 2009 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: [file:///C:/Users/Eva/Downloads/bp%20\(25\).pdf](file:///C:/Users/Eva/Downloads/bp%20(25).pdf). Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Vedoucí práce PhDr. Dana Zažímalová.

Via Francigena [online]. c [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.viefrancigene.org/it/>

VÍTKOVÁ, Martina. *Poutní místa jako součást cestovního ruchu v Krkonoších a Podkrkonoší* [online]. 2015 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5re9uv/STAG64278.pdf>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

VODIČKA, Milan. *Krok za krokem Čenstochovou* [online]. iDnes.cz, 2001 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/cestovani/kolem-sveta/krok-za-krokem-censtochovou.A_2001M257V09A

VUKONIC, Boris. *Tourism and Religion*. Japonsko: Emerald Group Publishing Limited, 1996.

VYHLASOVÁ, Tereza. *Využití poutních míst a oživení tradic poutnictví v rámci inovace destinace* [online]. 2015 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1gvizn/16727523>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Ing. Martina Pásková, Ph.D.

WILTSHIER, Peter. CABI BLOG. *Religious Tourism: What is it and why is it so important?* [online]. 2019 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://blog.cabi.org/2019/02/28/religious-tourism-what-is-it-and-why-is-it-so-important/>

YAD VASHEM. *Visiting* [online]. c2024 [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.yadvashem.org/visiting.html>

ZLIN.EU. *Mariánské poutní místo Štípa - hlavní pouť* [online]. 2020 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/mestozlin.eu/posts/poutn%C3%AD-m%C3%ADsto-%C5%A1t%C3%ADpa-p%C5%99in%C3%A1%C5%A1%C3%AD-pozv%C3%A1nku-na-hlavn%C3%AD-pou%C5%A5-ter%C3%A1-se-uskute%C4%8Dn%C3%AD-o-v%C3%ADkendu-1872574642884205/>

Přílohy

Příloha A: Dotazník

Vážené respondentky, vážení respondenti,

ráda bych Vás požádala o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad k Bakalářské práci na téma „Religiózní cestovní ruch v Olomoucké arcidiecézi“. Dovoluji si Vás požádat o pravdivé vyplnění dotazníku, účast ve dotazníkovém šetření je anonymní a dobrovolná.

Předem děkuji za spolupráci.

Studentka Cestovního ruchu na VŠPJ.

Vaše odpovědi prosím zakřížkujte.

1. Zúčastnili jste se někdy poutě v místě Vašeho bydliště?

☐ Ano

☐ Ne

2. Zúčastnili jste se někdy poutě mimo místo Vašeho bydliště?

☐ Ano

☐ Ne

3. Jak hodnotíte komunikaci obce s církevní správou v době konání poutí?



Výborná

Dostačující

Nevím

Spíše špatná

Špatná

4. Jak hodnotíte kvalitu nabízených služeb poblíž religiálních (náboženským) památek v olomoucké arcidiecézi? (1 = nejlepší, 5 = nejhorší)

SLUŽBA	1	2	3	4	5
Ubytování					
Stravování					
Nákup suvenýrů					
Úklid veřejných prostor					

5. Souhlasíte s tvrzením, že religi0zní (náboženský) cestovní ruch:

(1 = naprosto souhlasím, 3 = nevím, 5 = naprosto nesouhlasím)

	1	2	3	4	5
Přispívá ke zlepšení služeb v obci (osvětlení)					
Je významným zdrojem pracovních míst					
Přispívá k rozvoji parkovacích ploch v obci					
Přispívá k lepší údržbě cest (silnic i pěších stezek)					
Zvyšuje povědomí o obci					
Přispívá k větším kapacitám ubytovacích zařízení					
Přispívá k větším kapacitám ve stravovacích zařízeních					
Má za následek větší příliv turistů do obce					
Přináší peníze do obce (obci či soukromým podnikatelům)					

6. Souhlasíte s tvrzením, že religi0zní (náboženský) cestovní ruch:

(1 = naprosto souhlasím, 3 = nevím, 5 = naprosto nesouhlasím)

	1	2	3	4	5
Zhoršuje dopravní situaci v období poutě					
Zvyšuje hluk v obci v období poutě					
Má vliv na znečištění obce (odpadky)					
Láká do obce příliš návštěvníků, a tím obtěžuje místní obyvatele					
Má vliv na rušení nočního klidu					

7. Má podle Vašeho názoru poutnické místo ekonomický přínos pro obec popř. region?

- ☐ Určitě ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Profituje pouze poutnické místo, nikoli obec
- ☐ Nemyslím si

8. Má poutnické místo ve Vaší obci ekonomický přínos pro Vás osobně/pro Vaši rodinu? (jste zaměstnání v cestovním ruchu, profitujete z religiózních akcí – máte nějaký stánek...)

☐ Ano

☐ Ne

9. Pocházíte z Olomoucké arcidiecéze?

☐ Ano

☐ Ne

10. Jakého jste pohlaví?

☐ Žena

☐ Muž

11. Kolik Vám je let?

☐ 15 – 25

☐ 26 – 35

☐ 36 – 45

☐ 46 – 55

☐ 56 – 65

☐ 66 a více

12. Jaké máte nejvyšší ukončené vzdělání

☐ Základní

☐ Středoškolské bez maturity

☐ Středoškolské s maturitou

☐ Vyšší odborné

☐ Vysoko-školské

Děkuji za Váš čas při vyplnění dotazníku.

Příloha B: Tabulky s výsledky dotazníkového šetření ze Svatého Kopečku

Tab. 1: Má podle Vašeho názoru poutnické místo ekonomický přínos pro obec

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ
Určitě ano	29	32%
Spíše ano	36	39%
Profituje pouze poutnické místo, nikoli obec	17	18%
Nemyslím si	10	11%
CELKEM	92	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 2: Hodnocení kvality služeb

SLUŽBA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
Ubytování	10	31	35	13	3	2,65
Stravování	20	31	27	9	5	2,43
Nákup suvenýrů	22	29	29	9	3	2,37
Úklid veřejných prostor	21	33	23	13	2	2,37

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 3: Do jaké míry souhlasíte s tvrzením

TVRZENÍ	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
Přispívá ke zlepšení služeb v obci (osvětlení)	17	30	23	19	3	2,58
	18 %	33 %	25 %	21 %	3 %	
Je významným zdrojem pracovních míst	15	28	28	16	5	2,65
	16 %	30 %	30 %	17 %	5 %	
Přispívá k rozvoji parkovacích ploch v obci	9	19	24	35	5	3,09
	10 %	21 %	26 %	38 %	5 %	
Přispívá k lepší údržbě cest (silnic i pěších stezek)	10	25	26	26	5	2,9
	11 %	27 %	28 %	28 %	5 %	
Zvyšuje povědomí o obci	45	32	8	7	0	1,75
	49 %	35 %	9 %	8 %	0 %	
Přispívá k větším kapacitám ubytovacích zařízení	13	24	29	18	8	2,83
	14 %	26 %	32 %	20 %	9 %	
Přispívá k větším kapacitám ve stravovacích zařízeních	9	22	34	21	6	2,92
	10 %	24 %	37 %	23 %	7 %	
Má za následek větší příliv turistů do obce	37	38	7	10	0	1,89
	40 %	41 %	8 %	11 %	0 %	
Přináší peníze do obce (obci či soukromým podnikatelům)	25	38	17	8	4	2,22
	27 %	41 %	18 %	9 %	4 %	
Zhoršuje dopravní situaci v období poutě	19	28	13	18	14	2,78
	21 %	30 %	14 %	20 %	15 %	
Zvyšuje hluk v obci v období poutě	13	22	13	19	25	3,23
	14 %	24 %	14 %	21 %	27 %	
Má vliv na znečišťování obce (odpadky)	7	19	19	21	26	3,43
	8 %	21 %	21 %	23 %	28 %	
Láká do obce příliš návštěvníků, a tím obtěžuje místní obyvatele	7	13	17	31	24	3,57
	8 %	14 %	18 %	34 %	26 %	
Má vliv na rušení nočního klidu	0	12	14	30	36	3,98
	0 %	13 %	15 %	33 %	39 %	

Vysvětlivka k souhlasným tvrzením:

1 = naprosto souhlasím

2 = souhlasím

3 = nevím

4 = nesouhlasím

5 = naprosto nesouhlasím

Příloha C: Tabulky s výsledky dotazníkového šetření z Velehradu

Tab. 4: Má podle Vašeho názoru poutnické místo ekonomický přínos pro obec

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTUELNÍ ZASTOUPENÍ
Určitě ano	32	28%
Spíše ano	42	37%
Profituje pouze poutnické místo, nikoli obec	24	21%
Nemyslím si	15	13%
CELKEM	113	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 5: Hodnocení kvality služeb

SLUŽBA	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
Ubytování	17	34	28	22	12	2,81
Stravování	31	32	21	19	10	2,51
Nákup suvenýrů	29	33	25	17	9	2,5
Úklid veřejných prostor	19	35	30	21	8	2,68

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 6: Do jaké míry souhlasíte s tvrzením

TVRZENÍ	1	2	3	4	5	PRŮMĚR
Přispívá ke zlepšení služeb v obci (osvětlení...)	28	41	21	14	9	2,42
	25 %	36 %	19 %	12 %	8 %	
Je významným zdrojem pracovních míst	24	29	24	21	15	2,77
	21 %	26 %	21 %	19 %	13 %	
Přispívá k rozvoji parkovacích ploch v obci	13	29	35	20	16	2,97
	12 %	26 %	31 %	18 %	14 %	
Přispívá k lepší údržbě cest (silnic i pěších stezek)	18	43	23	19	10	2,65
	16 %	38 %	20 %	17 %	9 %	
Zvyšuje povědomí o obci	53	32	19	9	0	1,81
	47 %	28 %	17 %	8 %	0 %	
Přispívá k větším kapacitám ubytovacích zařízení	8	28	39	25	13	3,06
	7 %	25 %	35 %	22 %	12 %	
Přispívá k větším kapacitám ve stravovacích zařízeních	17	38	22	25	11	2,78
	15 %	34 %	19 %	22 %	10 %	
Má za následek větší příliv turistů do obce	19	47	17	28	2	2,53
	17 %	42 %	15 %	25 %	2 %	
Přináší peníze do obce (obci či soukromým podnikatelům)	29	28	19	20	17	2,72
	26 %	25 %	17 %	18 %	15 %	
Zhoršuje dopravní situaci v období poutě	18	32	25	33	5	2,78
	16 %	28 %	22 %	29 %	4 %	
Zvyšuje hluk v obci v období poutě	4	28	15	40	26	3,5
	4 %	25 %	13 %	35 %	23 %	
Má vliv na znečišťování obce (odpadky)	12	17	24	34	26	3,4
	11 %	15 %	21 %	30 %	23 %	
Láká do obce příliš návštěvníků, a tím obtěžuje místní obyvatele	8	20	26	28	31	3,47
	7 %	18 %	23 %	25 %	27 %	
Má vliv na rušení nočního klidu	7	18	25	31	32	3,56
	6 %	16 %	22 %	27 %	28 %	

Zdroj: vlastní zpracování